विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना

नीलकण्ठ नगरपालिका

धादिङ

(२०२२-२०३०)

नीलकण्ठ नगरकार्यपालिकाको कार्यालय

नीलकण्ठ, धादिङ्ग

वाग्मती प्रदेश

२०७९

दस्तावेज	: स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन स्थानीय रणनीतिक कार्ययोजना नीलकण्ठ
प्रकाशक	: नीलकण्ठ नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, नीलकण्ठ धादिङ्ग
प्रकाशन मिति	: २०७९
आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग	: यु.एस.ए.आई.डी. (USAID) तयार नेपाल
सर्वाधिकार	: नीलकण्ठ नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय,नीलकण्ठ , धादिङ्ग

विषय सूचिः

नगरपालिकाको शुभकामना सन्देश ....

खण्ड १ भूमिका ....

खण्ड २ः नीलकण्ठ नगरपालिकाको परिचय ....

समग्र जोखिमको अवस्था ....

धादिङ्ग जिल्लाको परिचयः ....

प्रादेशिक कानून, नीति तथा कार्ययोजना ....

अन्तर्राष्ट्रिय कार्यढाँचा तथा रणनीतिहरु ....

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि राष्ट्रिय कानून नीति तथा कार्ययोजना ....

खण्ड : ३ जोखिम विश्लेषण ....

जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजनाले दिएको तथ्यः ....

नीलकण्ठ नगरपालिकाको वडाहरूको प्रकोप तथा प्रकोपको स्तरीकरणः ....

विगत ३० वर्षमा प्रकोपबाट भएको क्षति विवरणः ....

खण्ड : ४ कार्यान्वयनका मार्गदर्शक सिद्धान्तहरु ....

खण्ड : ५ रणनीतिक कार्ययोजना ....

विपद् जोखिम न्यूनीकरण स्थानीय रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा र कार्यान्वयन ....

रणनीतिक कार्य योजनाको लक्ष्यहरुः ....

प्राथमिकता क्षेत्र १ ....

प्राथमिकता क्षेत्र २ ....

प्राथमिकता क्षेत्र ३ ....

प्राथमिकता क्षेत्र ४ ....

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धती ....

सन्दर्भ सामाग्रीहरु ....

शुभकामना सन्देश

धादिङ जिल्लाको सदरमुकाममा अवस्थित नीलकण्ठ नगरपालिका मध्य पहाडी क्षेत्रमा पर्दछ। नीलकण्ठ नगरपालिका पहिरो, वाढि, भूकम्प, चट्याङ्, आगलागि, सडक दुर्घटना, जङग्ली जनावरहरुको आतङ्क लगायत अन्य प्राकृतिक तथा मानव श्रृजित विपद जोखिमवाट अत्यन्तै प्रभावित नगरपालिका हो । यसै सन्दर्भमा नेपाल सरकारले सेन्डाई फ्रेमवर्कमा आधारित भई तयार गरेको विपद जोखिम न्यूनिकरण राष्ट्रिय रणनितिक कार्ययोजना २०१८–२०३० तयार गरेको छ । यस राष्ट्रिय रणनितिक कार्ययोजनाको लक्ष्य प्राप्तिलाई सहयोग पुरयाउने उद्देश्यले नीलकण्ठ नगरपालिकाको विपद जोखिमलाई विधिवत् र दिगो रुपमा सम्वोधन गर्ने उद्देश्यले यस नीलकण्ठ नगरपालिकाले यो कार्ययोजना बनाउन पाउँदा हामी अति खुशी छौं ।

यस रणनितिक कार्य योजनाले नीलकण्ठ नगरपालिकालाई विपद जोखिम न्यूनिकरण तथा ब्यवस्थापनको क्षेत्रमा नीतिगत मार्गचित्र उपलब्ध गराई विपद जोखिम न्युनिकरण र ब्यवस्थापनको लागि महत्वपूर्ण योगदान पुर्याउने छ भन्ने आशा लिएको छु। साथै यस रणनितिक कार्ययोजनालाई आधार मानेर यस नगरपालिकाले वार्षिक योजना तर्जुमा तथा बजेट विनियोजन गरी विपद जोखिम न्युनिकरण तथा ब्यवस्थापन कार्यलाई प्राथमिकताको रुपमा कार्यान्वयन गर्ने प्रतिबद्धता जाहेर गर्न चाहन्छु। यस रणनितिक कार्य योजनाले निर्दिष्ट गरेका प्राथमिकता क्षेत्र र प्राथमिक क्रियाकलापहरुलाई कार्यान्वयन गरी नीलकण्ठ नगरपालिकालाई जोखिम मुक्त नगरपालिकाको रुपमा स्थापित गर्न सरकारी, गैर सरकारी, निजी क्षेत्र समुदाय लगायत सम्पूर्ण सरोकारवालाहरुलाई समन्वय तथा सहयोगको लागि हार्दिक आग्रह समेत गर्न चाहन्छु।

यस प्रकृयामा सुरु देखि संलग्न र सहयोगी भुमिका खेल्ने राजनैतिक दलका प्रतिनिधिज्यूहरु, कार्यरत कर्मचारी, सुरक्षा निकायका प्रतिनिधिज्यूहरु सम्पूर्ण वडा अध्यक्ष तथा जनप्रतिनिधिज्यूहरु, संचारकर्मी, नागरिक समाज, तथा अन्य सरकारी र गैरसरकारी निकायका प्रतिनिधिज्यूहरु लगायत सम्पुर्ण सरोकारवालाहरुलाई नगरपालिका र नगर विपद ब्यवस्थापन सिमितिको तर्फबाट हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु। अन्त्यमा युएसआईडीको तयार नेपाल परियोजनाले पुऱ्याएको प्राविधिक सहयोग र निर्माण प्रकृयाका सम्पूर्ण चरणहरुमा सहजीकरण गरी नीति र कार्ययोजनालाई मूर्त रुप दिने प्राविधिक टीम लगायत फिल्डका कर्मचारीलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु।

नगरप्रमुख
तथा
संयोजक नगरस्तरीय विपद् ब्यवस्थापन
समिति

केही अंग्रेजी छोटकरी अक्षरको अर्थः

CDMC= Community Disaster Management Committee

WDMC= Ward Disaster Management Committee

LDMC= Local Disaster Management Committee

EDMS= Environment & Disaster Management Section

LEOC= Local Emergency Operation Center

DEOC= District Emergency Operation Center

DDMC= District Disaster Management Committee

PEOC= Province Emergency Operation Center

NEOC= National Emergency Operation Center

NDRRMA= National Disaster Risk Reduction Management Authority

SOP= Standard Operation Procedure

DRRM= Disaster Risk Reduction & Management

खण्ड :१

भूमिकाः

विपद् जोखिम न्यूनिकरण साथै व्यवस्थापन सम्बन्धमा नेपालले मूलतः दैवि प्रकोप उद्धार ऐन- २०३९ लाई अंगिकार तथा अलम्बन गर्दै त्यसका सिकाईहरु लाई संस्थागत गर्न र जन-धनको क्षति न्युनिकरण गर्न चालेको कदम दक्षिण एसियामा मात्र नभई विश्वभरमा नै उदाहरणीय देखिन्छन् ।

क्षेत्रगत निकायहरुको तथा विभागहरुको गठन विपद् जोखिम मूलप्रवाहिकरण गर्न बनेको विभिन्न ऐन तथा कानुनहिक, विपद् प्रतिकार्य योजनाका लागि गृह मन्त्रालय र सम्बन्धित सम्पूर्ण नेपालका जिल्लाहरुले खेलेका भुमिका संयुक्त राष्ट्र संघिय कार्यक्रमले गरेको सामुदायिक तथा राष्ट्रिय विपद् न्युनिकरण सम्बन्धि निरन्तर प्रयास, विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संस्थाहरुको नियोगहरुको विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा भएका अपक निहिगत र कार्यगत प्रयास र सफलताहरुले पनि नेपाललाई विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रमा धनिमुलक तथा उल्लेख्य सहयोग गरेको पाईन्छ ।

विशषेतः Hyogo कार्य योजना (२००५-२०१५) पछि नेपालले अबलम्बन गरेको विपद् व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनिति - २०६६ सहश्राढदी विकास र दिगो विकास लक्ष्यले आंकलन गरेको विपद् व्यपस्थापन सम्बन्धि कार्यगत वुदाहरु र सम्वन्धित मन्त्रालय विभाग निकायहरुले सो लक्ष्य प्राप्तिका लागि लिएका मार्गदर्शनहरु विपद् व्यवस्थापन र जोखिम न्युनिकरणका लागि यथेष्ट भुमिका र प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

सेन्डाई कार्य योजना ढाचाँ (२०१५-२०३०) लाई विपद् जोखिम न्युनिकरणका लागि अग्रगामी तथा नयाँ आयामको रुपमा विश्वले स्विकारेको छ । यहि सेन्डाई कार्ययोजनाले निर्दिष्ट गरेको प्राथमिकताका क्षेत्रहरुलाई कार्यान्वयन गरी सन २०३० सम्ममा विपद् जोखिमलाई न्युनिकरण गरी समृद्धशाली र उत्धानशिल समाज र समग्र देशको परिकल्पना सहित “विपद् जोखिम न्युनिकरण राष्ट्रिय रणनितिक कार्य योजनाः २०१८-२०३०” लाई नेपाल सरकारले कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

विपद् जोखिम न्युनिकरण राष्ट्रिय नीति- २०७५, विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन ऐन-२०७४, स्थानिय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल योजना तर्जुमा निर्देशिका - २०७४ जस्ता नितिगत राष्ट्रिय प्रयास पश्चात विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा नयाँ आयाम थपिएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय प्रयास पश्चात संघिय र स्थानिय सरको विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रमा समेत राष्ट्रले अनेकौ प्रयास गरि सकेको छ । गाउँपालिका/ नगरपालिका विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन गर्न बनेको विद्येयक-२०७४ ले विभिन्न स्थानिय तहमा विपद् व्यपस्थापन गर्न प्रस्ताव गरेको व्यवस्था तथा प्रावधानले स्पष्ट मार्ग-निर्देश गरेको छ । यसै गरी स्थानिय सरकार कार्य संचालन ऐन- २०७४ ले समेत स्पष्ट रुपमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि व्यवस्थालाई प्रमुख स्थान दिएको छ ।

हुनत नेपालले संविधान, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि दिग्दर्शन, राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यको कार्यढाचाँ, जलवायु परिवर्तन ऐन, विभिन्न संस्थागत संरचनाहरु तह तह मन्त्रालय र विभागले विपद् मुलप्रवाहिकरण गर्न बनाईएका र लागु गरिएका निति, नियम र कार्ययोजनाहरु को प्रयास पनि अविछिन्न रुपमा विपद् जोखिम न्युनिकरणका लागि महत्वपूर्ण पहलहरुको रुपमा सिद्ध भएका छन् ।

विगतमा गरिएका र भएका नितिगत प्रयास र सफलताका वावजुत पनि राष्ट्रिको संरचनागत हेरफेर, स्थानिय निकायको र प्रदेशिक निकायको सुशासनिक अधिकार, गाउँपालिका र नगरपालिकाहरुको हेरफेर, नयाँ व्यवस्था साथै नयाँ जनशक्तिको उपस्थितिले यद्यपी स्थानिय निकायले विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा स्पफूर्त रुपमा अग्रणी भुमिका निर्वाह गर्न बाकि देखिन्छ । यहि अनुभव र अपरिहार्यतालाई मध्यनजर राख्दै संयुक्त राष्ट्रि संघिय विकास कार्यक्रमको सहयोगमा धादिङ्ग जिल्लाको नीलकण्ठ नगरपालिकाको विपद् जोखिम न्युनिकरण ऐन र रणनितिक कार्य योजना तर्जुमा भएको छ ।

रणनीतिक कार्ययोजनाको उद्देश्य र तर्जुमा प्रकृया र विधि नीलकण्ठ न.पा.को प्रत्येक वडा कार्यालयहरुको भ्रमण गरी आधिकारिक तथ्यांक संकलन गर्ने काम सम्पन्न गरियो । सोही तथ्यांकलाई जोखिम आँकलन समेत गरी उक्त जोखिमलाई मध्यनजर गरी कार्ययोजनामा परिणत गरियो । प्रारम्भिक कार्ययोजनालाई सरोकारवालाहरुसँग छलफल र उहाँहरुको पृष्ठपोषणको आधारमा उक्त कार्ययोजनालाई अन्तिम रुप र खाकामा परिणत गरी “नगर स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति” को बैठकबाट अनुमोदन गरियो ।

खण्डः २

नगरपालिकाको परिचय

उत्तर हिमालय पर्वतदेखि दक्षिणको महाभारत पर्वत श्रृङ्खलासम्म फैलिएको नेपालको एकमात्र जिल्लाको रूपमा परिचित धादिङ जिल्लामा अवस्थितयस नीलकण्ठ नगरपालिकाको घोषणा मिति २०७१ वैशाख २५ को मन्त्री परिषद्को निर्णयअनुसार नीलकण्ठ, साङ्गोष, सुनौलाबजार र मुरलीभञ्ज्याङ गा.वि.स.लाई समेटेर स्थापना भएको होतथा हाल यस नगरपालिकामा धुवाँकोट, खाल्टे र ज्यामरुङग गाविसलाई समेत समेटिएको छ । यस नगरपालिकामा हाल जम्मा १४ वटा वडा रहेका छन् ।देशको राजधानी काठमाडौं देखि ८९ कि.मी मा यो नगरपालिका अवस्थित छ । साविककोनीलकण्ठ गा.वि.स.को नामलाई नै कायम गरी यो नगरपालिकाको नामाकरण नीलकण्ठ गरिएको छ । जसको अर्थ भगवान शिवले विष सेवन गरि आफ्नो कण्ठमा राख्नु भएको र कण्ठ नीलो भएकोलेनीलकण्ठ नामाकरण भएको किम्बदन्तीमा उल्लेख छ । साथै थोपल खोला नजिक रहेको ढाँडदेवी मन्दिरलाई नीलकण्ठ बनाइएको भन्ने पनि इतिहासमा उल्लेख छ । नगरपालिकाको पछिल्लो तथ्याङ अनुसार यस नगरपालिकाको कुल जनसंख्या ७१,१३१ रहेको छ । भने परिवार संख्या १५,२३९ रहेको छ । नगरपालिकाको जम्मा क्षेत्रफल १९७.७ वर्ग कि.मी. रहेको छ ।

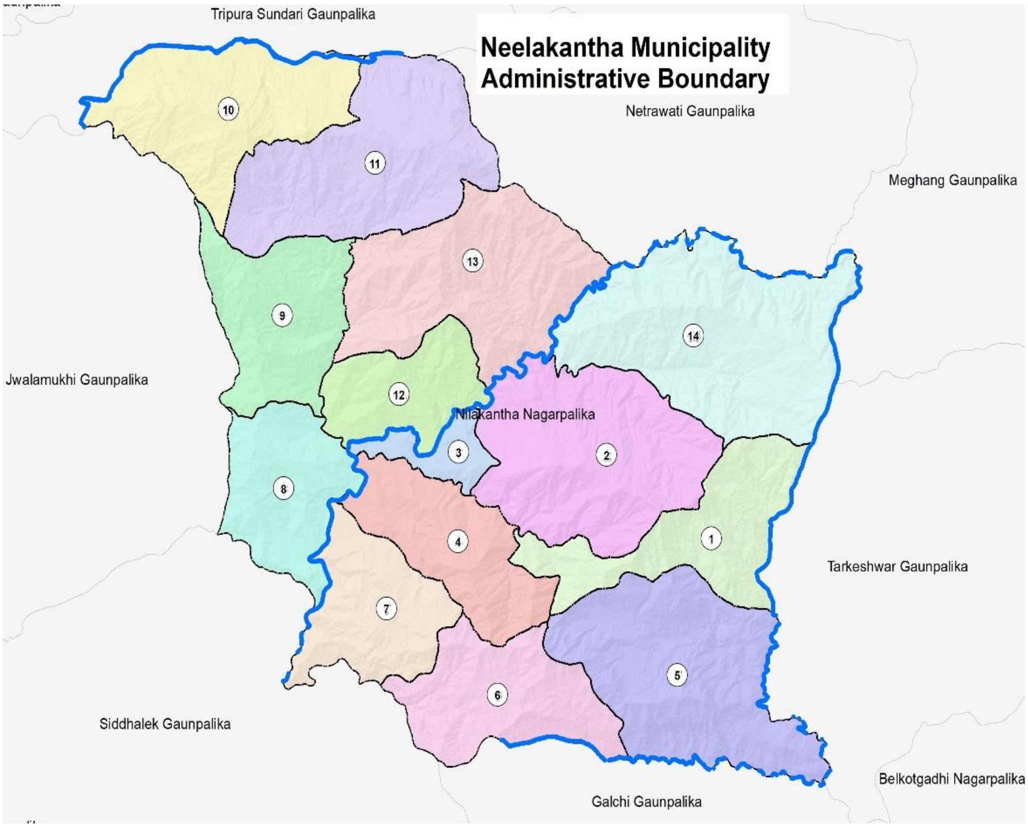

यस नीलकण्ठ नगरपालिकाका समुदाय तथा परिवारले प्रयोग गर्ने खानेपानीका स्रोतहरुमा : ८६.१% परिवारलेधारा/पाइपको पानी पिउने गर्दछन्, ७.९% परिवारले मुल धाराको पानी पिउने गर्दछन्, ३.४% परिवारले नदि/खोलाको पानी पिउने गर्दछन्, २.४% खोला/इनार/कुवाको पानी पिउने गर्दछन् भने ०.१% परिवारले ट्युबवेल/हातेपम्पको पानी पिउने गर्दछन् तथा ०.१% ढाकिएको इनार कुवाको पानी पिउने गर्दछन्। यसैगरी यस नगरपालिकामा शौचालयको किसिमहरुमा : ५८.६% परिवारले सेप्टिक टैंकको प्रयोग गर्दछन्, २७% ले साधारण चर्पी प्रयोग गर्दछन्, १३.१% परिवारकोमा चर्पी नभएको तथा चर्पीको प्रयोग गर्दैनन् भने १.३% परिवारको चर्पी सार्वजनिक ढलमा जोडिएको छ। यहाँका परिवारको खाना पकाउने इन्धनका मुख्य स्रोतहरुमा : ८०.५% ले दाउराको प्रयोग गर्दछन्, १६.५ परिवारले एल.पी.ग्यासको प्रयोग गर्दछन् भने २.९% परिवारले गोवर ग्यासको प्रयोग गर्ने गर्दछन्।

ऐतिहासिक, भौगोलिक, जैविक तथा प्राकृतिक सुन्दरता सँगै यस नीलकण्ठ नगरपालिकाविपद्का दृष्टीले उच्च जोखिममा रहेको छ। अन्य विपद् सँगै यस नगरपालिका भूकम्पीय दृष्टिले पनि उच्च जोखिममा रहेको छ। वि.सं.२०७२ सालको भूकम्पले यस नगरपालिकामा जनधनको धेरै क्षति गऱ्यो। भूकम्प सँगै यस नगरपालिकामा पहिरो, बाढी, चट्याङ्, सडक दुर्घटना, आगलागी, हुरीवतास, खडेरी, जनावरआतंक (बादर, स्याल), महामारी तथा जलवायु परिर्वतन तथा जलवायु जन्य समस्या पनि यहाका समुदायले भोग्दै आएका छन्। विपद्ले गर्ने जनधनको क्षति कम गर्ने तथा विपद् व्यवस्थापनको कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने उदेश्यका साथ यस नीलकण्ठ नगरपालिकामा नगरपालिका स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति तथा वडा स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिहरू समेत गठन भएका छन्। विपद् जोखिम न्यूनीकरणकालागि नगरपालिका स्तरबाटै धेरै प्रयासहरु अगाडी बढेका छन्। यसका साथै यस नगरपालिकामा बहुप्रकोपसंग जुध्नको लागि मानविय, आर्थिक, भौतिक श्रोत साधनको विकास गरी यस नगरपालिकालाई विपद् उत्थानशिल नगरपालिकाको रुपमा स्थापीत गर्नु जरुरी छ।

नगरपालिकाका समुदाय तथा परिवारले प्रयोग गर्ने खानेपानीका स्रोत : ८६.१% परिवारले धारा/पाइपको पानी पिउँछन्, ७.९% परिवारले मूलधाराको पानी पिउँछन्, ३.४% परिवारले नदी/खोलाको पानी पिउँछन्, २.४% परिवारले खोला/इनार/कुवाको पानी पिउँछन् भने ०.१% परिवारले ट्युबवेल/हातेपम्प तथा ०.१% ढाकिएको इनार/कुवाको पानी पिउँछन्।

नगरपालिकामा शौचालयका किसिम : ५८.६% परिवारले सेप्टिक ट्यांकी प्रयोग गर्दछन् भने २७ % परिवारले साधारण चर्पी प्रयोग गर्छन्। १३.१% परिवारसँग चर्पी छैन र उनीहरू चर्पी प्रयोग गर्दैनन्। १.३% परिवारका चर्पी सोझै सार्वजनिक ढलमा जोडिएका छन्।

खाना पकाउने इन्धनको मुख्य स्रोत : ८०.५% परिवारले दाउरा प्रयोग गर्छन्, १६.५% परिवारले एलपी ग्यास प्रयोग गर्छन् र २.९% परिवारले गोबरग्यास प्रयोग गर्छन्।

१.२.४ संघीय शासन प्रणालीमा विपद् व्यवस्थापन

नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची ७ मा प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद् पूर्वतयारी, उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभ कार्यलाई संघ र प्रदेश सरकारको साझा अधिकारको सूचीमा सूचीकृत गरिएको छ भने अनुसूची ९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीनै तहको साझा अधिकारको सूचीमा विपद् व्यवस्थापनलाई राखिएको छ । अनुसूची ८ ले विपद् व्यवस्थापनलाई स्थानीय तहको एकल अधिकारको सूचीमा समेटेकाले यसमा स्थानीय तहको महत्वपूर्ण भूमिका हुनपर्ने स्पष्ट छ ।

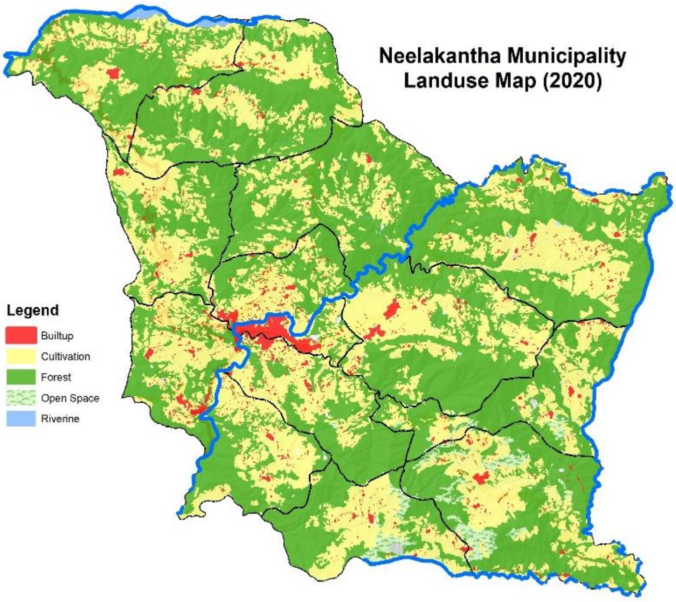

यसैगरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ (प्रथम संशोधन, २०७५) ले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद्, कार्यकारी समिति, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण (यसपछि प्राधिकरण भनिने), प्रदेश विपद् व्यवस्थापन परिषद् र कार्यकारी समिति, जिल्ला तथा स्थानीय तहमा विपद् व्यवस्थापन समितिको संस्थागत व्यवस्था गरी तिनीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार समेत तोकेको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा २(न) ले गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकारभित्र विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी सबै चरणका कार्य समावेश गरेको छ । यो ऐनले राष्ट्रिय भवन संहिता तथा मापदण्ड बमोजिम भवन निर्माण अनुमति, अनुगमन र नियमन सम्बन्धी कार्यका साथै सुरक्षित बस्ती विकास सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन, नियमन र मूल्यांकन कार्यलाई समेत गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकारभित्र समेटेको छ ।

राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा, २०७० (प्रथम संशोधन, २०७५) ले विपद् पूर्वतयारी र विपद्पछिको खोज तथा उद्धार र राहतका कामलाई व्यवस्थित तुल्याउन, जिम्मेवारीको बाँडफाँड गर्न र समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउन स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ । यसअन्तर्गत प्रतिकार्यका लागि अन्तरराष्ट्रिय सहयोगको अपिल गर्ने प्रक्रिया र त्यसको जिम्मेवारी, त्यसका लागि ध्यान दिनुपर्ने पक्षहरू, अन्तरराष्ट्रिय सहायताको समन्वयका कुराहरूलाई पनि उक्त कार्यढाँचाले व्यवस्थित गरेको छ । उक्त कार्यढाँचाले आपत्कालीन समयमा विभिन्न निकायहरूबीच समन्वयका लागि विषयगत तथा क्षेत्रगत समूहको प्रावधान गरेअनुसार नगरपालिकाको स्रोत, साधन र अवस्थालाई ध्यानमा राखी चारवटा विषयगत क्षेत्रअन्तर्गत विपद्को सूचना संकलन, प्रभावको मूल्यांकन र संयन्त्र परिचालनबारे पनि स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ ।

यसैगरी संघीय संरचनाअनुरूप विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन गर्न नीति, ऐन तथा रणनीतिक कार्ययोजना तयार भएको सन्दर्भमा प्रदेश, जिल्ला, स्थानीय तहमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित गर्न, योजनाहरूमा एकरूपता कायम गर्न र गुणस्तर कायम गर्न विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ (प्रथम संशोधन, २०७५) को दफा ८ बमोजिम 'विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७' लाई नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालयले सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरूको रायसुझाव समेत लिई संशोधन गरेको छ । संशोधित मार्गदर्शन कार्यकारी समितिबाट २०७६ साल मंसिर ३ मा स्वीकृत भई लागू भएको छ ।

तसर्थ नीलकण्ठ नगरपालिकाको विपद् ऐन, २०७६ बनाई सोको आधारमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना २०७५, नगरस्तरीय विपद् व्यवस्थापन योजना २०७५ लाई कार्यान्वयनमा ल्याई विपद् प्रतिकार्यलाई समेत प्राथमिकतामा राखी नगर विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७८ तयार पारिएको छ ।

ऐतिहासिक तथा भौगोलिक हिसाबले महत्वपूर्ण अनि जैविक तथा प्राकृतिक रूपले सुन्दर यस नीलकण्ठ नगरपालिका विपद्का दृष्टिले भने उच्च जोखिममा रहेको छ । पहाडी भूभागमा अवस्थित यो नगरपालिका अन्य विपद्सँगै भूकम्पीय दृष्टिले पनि उच्च जोखिममा रहेको छ । विक्रम संवत् २०७२ सालको भूकम्पले यो नगरपालिकामा जनधनको धेरै क्षति गर्‍यो । भूकम्पसँगै यो नगरपालिकामा पहिरो, बाढी, चट्याङ, सडक दुर्घटना, आगलागी, हुरीबतास, खडेरी, जनावर आतंक (बाँदर तथा स्याल), महामारी तथा जलवायु परिर्वतन तथा जलवायुजन्य समस्या पनि यहाँका समुदायले भोग्दै आएका छन् । विपद्ले गर्ने

जनधनको क्षति कम गर्ने तथा विपद् व्यवस्थापनको कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यका साथ यस नीलकण्ठ नगरपालिकामा नगरस्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति तथा वडास्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति समेत गठन भएका छन् ।

नगरस्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिले २०७५ सालमा तयार पारेको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाले वडाहरूको प्रकोपको स्तरीकरण र जोखिमको विश्लेषणपश्चात् नगरस्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा कार्यपालिका सदस्यहरू, क्षेत्रगत निकायहरू, निजी संघ-संस्था, गैरसरकारी संघ-संस्थाका प्रतिनिधि तथा सरोकारवालाहरूको सहभागितामा यस नगरक्षेत्रमा विभिन्न प्रकोपले पार्ने असर र जोखिमको आँकलन गरी निम्नअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

नीलकण्ठ नगरपालिकामा विगतमा भएका विपद्को आधारमा जोखिम विश्लेषण गर्दा भूकम्प, पहिरो, सडक दुर्घटना, चट्याङ, बाढी/खहरे, आगलागी, हुरीबतास, खडेरी, जनावर आतंक (बाँदर तथा स्याल) र महामारीका कारण नगरपालिका उच्च जोखिममा रहेको छ ।

समग्र समस्याहरु

नगरपालिका विशेषत बाढी, पहिरो, चट्याङ, आगलाग, भूकम्प, सडक दुर्घटना जस्ता विपद्हरु बाट प्रभावित भएको देखिन्छ । जन धनको क्षतिलाई मूल्याङकन जस्ता गोर्खा भूकम्प पछि भूकम्प र पहिरो नै प्राथमिकतामा पर्दछ ।

प्राकृतिक समस्याहरु र चुनौतिका कारण विपद् जोखिम सर्वत्र देखिएतापनि न्यूनीकरण गर्न पूर्वतयारीको अभाव नै मुख्यत: समस्याको प्रमुखतत्व रहेको देखिन्छ । नयाँ संरचनागत व्यवस्था, श्रोत साधन तथा सूचनामा सहज पहुँच हुन नसक्नु तथा स्थानिय स्तरको स्पष्ट नीतिगत र कार्यरत योजना भईनसकेको विद्यमान अवस्था हरु नै समस्याको रुपमा देखिन्छ ।

नीलकण्ठ नगरपालिकाको समग्र प्रकोप तथा प्रकोपको स्तरीकरण :

प्रकोप	भूकम्प	पहिरो	सडक दुर्घटना	चट्याङ	बाढी	आगलागी	हुरीवतास	खडेरी	जनावर आतंक	महामारी
भूकम्प	×	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प
पहिरो	×	×	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो
सडक दुर्घटना	×	×	×	सडक दुर्घटना	सडक दुर्घटना	सडक दुर्घटना	सडक दुर्घटना	सडक दुर्घटना	सडक दुर्घटना	सडक दुर्घटना
चट्याङ	×	×	×	×	चट्याङ	चट्याङ	चट्याङ	चट्याङ	चट्याङ	चट्याङ
बाढी	×	×	×	×	×	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी
आगलागी	×	×	×	×	×	×	आगलागी	आगलागी	आगलागी	आगलागी
हुरीवतास	×	×	×	×	×	×	×	हुरीवतास	हुरीवतास	हुरीवतास
खडेरी	×	×	×	×	×	×	×	×	खडेरी	खडेरी
जनावर आतंक	×	×	×	×	×	×	×	×	×	जनावर आतंक
महामारी	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×

अंकभार	९	८	७	६	५	४	३	२	१	०
स्तर	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	पाचौ	छैठौं	सातौं	आठौं	नवौं	दशौं

नोट : नेपाल भूकम्पको उच्च जोखिममा रहेको मुलुक हुँदा प्रकोप स्तरीकरण गर्दा भूकम्पलाई तुलनामा नराखी पहिलो नम्बरको प्रकोपको रुपमा प्राथमिकतामा राखी योजना तर्जुमा गरीएको छ ।

धादिङ्ग जिल्लाको परिचयः

धादिङ जिल्ला सवारी दुर्घटना अत्याधिक हुने जिल्लाको रुपमा लिने गरिन्छ । त्यस्तै बाढी/पहिरो, डढेलो/आगलागी, हावाहुरी, चट्याङ, असिना, रोगकिरा, महामारी, खडेरी, जंगली जनवार त्रास, शितलहर हिमपात आदिको जोखिम रहेको छ । त्यस्तै पहिरोको आधारमा बसेरी, झार्लाङ, कटुन्जे, गुम्दी तथा जोगिमारा क्षेत्र उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यस्तैगरी बाढी जन्य जोखिमको आधारमा त्रिशुली, आँखु, थोपल, काष्टेखोला, मनपाङ, अधेरी लगायतका खोला क्षेत्रका नगरपालिका तथा गाउँपालिकाहरू बढी जोखिममा रहेका छन् । बुढीगण्डकी क्षेत्रका बसेरी, बुढाथुम, मूलपानी, सल्यानकोट, चैनपूर, खरी, मैदी, सलाङ, वेनीघाट, धुसा र जोगिमारा क्षेत्र हिमताल फुट्ने जोखिममा रहेका साविकको गा.वि.सहरू हुन् । धादिङ जिल्लामा वर्षा, हावाहुरी, चट्याङले पनि ठुलो क्षति पुऱ्याएको देखिन्छ । महामारीजन्य जोखिमहरूमा, झाडापखाला, हात्तिपाइले, भाइरल ज्वरो, कोरोना भाइरस, विशालु च्याउ, मास हिस्टेरीय जस्ता जोखिमहरू देखिएका छन् । यसैगरी बिश्वब्यापी रुपमा फैलिएको कोरोना भाईरस (कोभिड १९) ले बिश्वलाई नै आक्रान्त पारेको छ । यस जिल्ला पनि कोरोना भाइरसले असर पारेको छ

धादिङ जिल्लामा रहेका ११ वटा गाउँपालिका र २ नगरपालिकाका विभिन्न वडामध्ये ३० वटा वडाका स्थानीय विपद् व्यवस्थापन योजना तयारी भएका छन् । योजना तयारीका लागि सम्बन्धित स्थानीय तहहरुलाई डिसिए, क्रिष्चियन एड, सुआहारा, एक्सन नेपाल, केयर नेपाल, साहस नेपाल, हरियो वन कार्यक्रम, सेभ द चिल्ड्रेन,फोकस नेपाल, युनाइटेड मिसन टु नेपाल, हिमालयन मुक्ति समाज, नमस्ते ग्रामिण समाज, अक्सफाम, प्रयास नेपाल, सहयात्री समाज नेपाल, आड्रा नेपाल, ग्रामिण आपसी विकास(आर.एम.डि) नेपाल लगायतका संघ संस्थाहरुबाट सहयोग उपलब्ध गराइएको हो । जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा जिल्ला समन्वय समितिका तर्फबाट योजना तयारी गर्ने सम्बन्धमा विभिन्न सहयोगी संघ संस्थाहरुसँग समन्वय, सल्लाह सुझाव तथा आवश्यक मार्गदर्शन प्रदान गर्ने भूमिका निर्वाह हुदै आएको छ । त्यस्तै नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, धादिङ शाखाले पनि यस जिल्लाको प्रकोप विश्लेशषण तथा स्तरीकरण गरेको छ । यसरी स्थानीय स्तरमा बनेका योजनाहरू तथा विश्लेषणका आधारमा यस जिल्लाको जोखिमहरूको प्राथमिकीकरण गरिएको छ । यस जिल्लामा सबैभन्दा धेरै क्षति पहिरोले पुऱ्याएको देखिन्छ । त्यस पछिका जोखिममा बाढी, चट्याङ, असिना, दुर्घटना, भूकम्प, डढेलो/आगलागी, हावाहुरी, रोगकिरा, महामारी, खडेरी, जंगली जनवार त्रास रहेको पाईन्छ । *(स्रोतः विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, धादिङ २०७८)*

प्रादेशिक कानून, नीति तथा कार्ययोजना

बागमती प्रदेश भूकम्प, सडक दुर्घटना, बाढी, पहिरो चट्याङ्ग, भूक्षय, आगलागी, हावाहुरी, महामारी आदि लगायत विभिन्न प्रकोपको जोखिममा छ । २०७२ सालको भूकम्पमा यो नेपालको सबै भन्दा बढी प्रभावित प्रदेश हो जसमा यस प्रदेशका अधिकांश जिल्लाहरु प्रभावित भएका थिए । यस प्रदेशका १३ जिल्लाहरु मध्ये नौ जिल्ला पहिरोको उच्च जोखिममा छन । यस प्रदेशका कमजोर चुरे पहाडहरु भूक्षय, पहिरो र तिब्र बाढीको जोखिममा छन भने हिमाली जिल्लाहरु हिमताल विष्फोटन बाढीको जोखिममा छन् ।

यस प्रदेशको भू-बनावट, कमजोर भौगर्भिक अवस्था, मौसमी विषमता तथा जलवायु परिवर्तनका कारण भूकम्प पहिरो तथा भूस्खलन, बाढी, चट्याङ्ग, खडेरी हिमपात, असिना, हिमपहिरो हिमताल विष्फोटन, अतिवृष्टि, हावाहुरी, शीतलहर, वन डढेलो लगायतका प्राकृतिक प्रकोपहरु हुने गरेका छन् । त्यसै गरी यस प्रदेश सडक दुर्घटना, महामारी अनिकाल,कीट वा सुक्ष्म जीवाणु आतंक, पशु तथा चराचुरुङ्गीमा हुने फल्यु प्यान्डामिक, फल्लु जस्ता विश्वव्यापीकरण हुन सक्ने महामारी, सर्पदंश जनावर आतंक, खानी हवाई, जल वा औद्योगिक दुर्घटना, आगलागी विषाक्त ग्याँस, रसायन वा विकिरण चुहावट, ग्याँस विष्फोटन, विषाक्त खाद्य सेवन, वातावरणीय प्रदूषण, वन विनास वा भौतिक संरचनाको क्षति तथा प्रकोप उद्धार कार्यमा हुने दुर्घटना लगायतका गैरप्राकृतिक प्रकोपबाट समेत प्रभावित छ । जनसंख्या वृद्धि, गरिबी, अव्यवस्थित सहरीकरण र जोखिम असंवेदनशील विकासका कार्यहरुले गर्दा विपद् संअभ्र वृद्धि भैरहेको छ ।

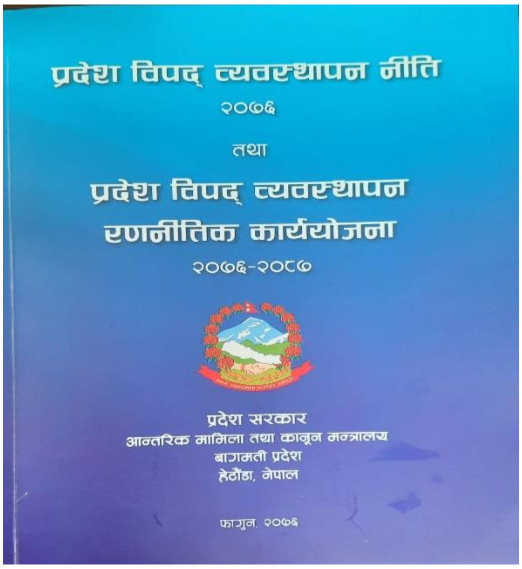

प्रदेश स्तरमा विपद् व्यवस्थापन, जोखिम न्यूनीकरण, विपद् पूर्व तयारी र प्रतिकार्य, विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना र सञ्चालन, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोषमा सहयोग, तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन तथा अनुसन्धान, विपद् जोखिम क्षेत्र नक्शाङ्कन र बस्ती स्थानान्तरण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा कार्यान्वयन र नियमन प्रदेशको कार्यक्षेत्रमा पर्दछ । प्रदेश सरकारले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका कार्यहरुलाई योजनाबद्ध र व्यवस्थित गर्न नीतिगत, कानूनी तथा संस्थागत व्यवस्था गरेको छ । यस सन्दर्भमा प्रदेश विपद् व्यवस्थापन ऐन , २०७५ र प्रदेशको पहिलो आवधिक योजना (आर्थिक वर्ष २०७६ /२०७७ – २०८०/०८१) आधारपत्र महत्वपूर्ण कानूनी तथा नीतिगत आधार हुन । साथै प्रदेश विपद् व्यवस्थापन ऐन २०७५ ले व्यवस्था गरेका प्रदेश विपद् व्यवस्थापन निर्देशक समिति, कार्यकारी समिति, विषय विशेषज्ञ समिति, प्रादेशिक आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र नयाँ संस्थागत व्यवस्थाका रुपमा रहेका छन् ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि मूलतः सेण्डाई कार्यढाँचा, दिगो विकास लक्ष्यहरु, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी पेरिस सम्झौता लगायतका अन्तराष्ट्रिय सन्धि सम्झौता, विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति २०७५ एवंम प्रदेशको आवश्यकता अनुरुप विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि प्रदेश मूल नीति तर्जुमा गर्न आवश्यक भएको छ । २०७२ सालको गोरखा भूकम्प, २०७४ को बाढी र पहिरो तथा पछिल्ला अन्य विपद्का घटनाहरुको सिकाई र अनुभवहरु समेतलाई आधार लिई विद्यमान विपद् जोखिमको न्यूनीकरणतथा नयाँ जोखिमको प्रभावकारी रोकथाम गरि विपद् जोखिमबाट सुरक्षित, जलवायु परिवर्तन अनुकुलित तथा विपद् उत्थानशील प्रदेशको निर्माण गर्न यस प्रदेश विपद् व्यवस्थापन ऐन २०७५ को दफा ५(क) बमोजिम प्रदेश विपद् व्यवस्थापन निर्देशक समितिबाट स्वीकृत भई मिति २०७६/११/१२ देखि लागु भएको छ ।

प्रदेश विपद् व्यवस्थापन निर्देशक समितिले दिर्घकालिन सोच, ध्येय, लक्ष्य, उद्धेश्यहरु निर्धारण गरी लागु गरेको छ । यसलाई लागु गर्न विभिन्न रणनीतिहरु तयार गरेको छ ।

२.१ अन्तर्राष्ट्रिय कार्यढाँचा तथा रणनीतिहरु

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि सेण्डाई कार्यढाँचा सन् २०१५ – २०३०

सेण्डाई कार्यढाँचाले विपद जोखिम न्यूनीकरणका लागि निर्धारण गरेका विश्वव्यापी सातवटा लक्ष्ययहरुमा विश्वव्यापी रुपमा विपदबाट हुने मृत्युदर उल्लेख्य रुपमा कम गर्ने, विपद्बाट प्रभावित हुने जनसंख्या उल्लेख्य रुपमा कम गर्ने, विपद्को कारणबाट हुने आर्थिक क्षति उल्लेख्य रुपमा घटाउने, विपद्बाट हुने संवेदनशील पूर्वाधारको नोक्शानी घटाउने, विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय तथा स्थानीय रणनीति भएका देशहरुको संख्या बढाउने र बहुप्रकोप पूर्वसूचना प्रणाली र विपद् जोखिम सम्बन्धीसूचनाको पहुँच र उपलब्धता बढाउने रहेका छन् । उपरोक्त लक्ष्य हासिल गर्नका लागि चारवटा प्राथमिकताहरु विपद् सम्बन्धी बुझाई, विपद् जोखिमन्यूनीकरणलागि सबलीकृत विपद् जोखिम सुशासन, विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लगानी प्रवद्धन गर्ने र पुर्नस्थापना र पुननिर्माणका क्रियाकलापहरुमा अझ राम्रो अझ बलियो निर्धारण गरेको छ ।

दिगो विकास लक्ष्य सन् २०१५–२०३०

दिगो विकास लक्ष्य २०१५–२०३० उत्थानशील विकासका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका विषयलाई विकास लक्ष्यमा समावेश गरिएको दस्तावेज हो । दिगो विकास लक्ष्यमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको सवाल विभिन्न क्षेत्रसँग सम्बन्धित लक्ष्यहरुमा समावेश भएका छन् । दिगो विकासका १७ लक्ष्यहरुमध्ये १० वटा र ६९ वटा प्रमुख सूचक मध्ये २५ वटा सूचकहरु विपद् जोखिम न्यूनीकरण र उत्थानशीलतासँग सम्बन्धित छन् । दिगो विकास लक्ष्यले जोखिमका अर्न्तनिहित कारणहरुलाई क्षेत्रगत र नियमित विकास प्रयास मार्फत सम्बोधन गरेर जोखिम सुसूचीत विकास र उत्थानशील भविष्यको सुनिश्चितता गर्दछ भने सेण्डाई कार्यढाँचाले अघि सारेका सातवटा लक्ष्यले विश्वव्यापी लक्ष्यमार्फत विपद्बाट हुने मानवीय, आर्थिक र पूर्वाधारको क्षति तथा नोक्सानीलाई घटाउँदै विकासको दिगोपनालाई सुनिश्चित गर्न मद्धत गर्दछ ।

२.२ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि राष्ट्रिय कानून नीति तथा कार्ययोजना

नेपालको संविधान २०७२

नेपालको संविधानमा अनुसूची ८ ले स्थानीय तहको एकल अधिकारको सूचीका २२ बुँदामध्ये एउटा बुँदामा विपद् व्यवस्थापन रहेको छ । अनुसूची ९ मा संघ,प्रदेशर स्थानीय तहको अधिकारको साझा सूचीमा विपद् व्यवस्थापनलाई राखिएको छ । यसरी नेपालको वर्तमान संविधानले विपद् व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित विषयलाई तीनवटै तहको साझा अधिकार क्षेत्रको रुपमा परिभाषित गरेको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति २०७५

यस नीतिमा सेण्डाई कार्यढाँचा, दिगो विकासका लक्ष्यहरु,जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी पेरिस सम्झौता लगायतका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता एवं राष्ट्रिय आवश्यकता महशुस गरी विपद् जोखिमबाट सुरक्षित, जलवायु अनुकुलित तथा उत्थानशील राष्ट्रको निर्माण गर्दै दिगो विकासमा योगदान पुर्याउने दीर्घकालीन सोचका साथ विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति २०७५ लागु भएको छ । यस नीतिको योजनाबद्ध कार्यान्वयनका लागि तीनै तह संघ,प्रदेश र स्थानीय तहमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन रणनीतिक कार्ययोजनाका साथै आवधिक, वार्षिक तथा आकस्मिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिने विषयगत मन्त्रालय,सार्वजनिक निकायहरु,विकास साझेदार तथा निजी क्षेत्रको कार्यक्रम तर्जुमा एवं लागु गर्दा यस नीतिलाई मार्गदर्शनको रुपमा लिइने, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारका आवधिक तथा वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा एवं कार्यान्वयन गर्दा यस नीतिलाई मार्गदर्शनको रुपमा लिइनेछ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ (पहिलो संशोधन २०७५)

यस ऐनले विपद जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका सबै चरणहरुलाई बृहत रुपमा समेटेको छ र दोश्रो कुरा संघीय संविधानको मर्म अनुरुप विपद् व्यवस्थापनको तहगत संरचना निर्धारण गरिएको छ। जसमा केन्द्रमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद र कार्यकारी समिति, प्रदेशमा प्रदेश विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन परिषद र कार्यकारी समिति, जिल्लामा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तहमा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति रहने व्यवस्था गरिएको छ। तेश्रो कुरा नियमित र रणनीतिक रुपमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको कार्य गर्न र विपद् जोखिम सुसूचीत विकास योजनाको कार्यान्वयन मार्फत उत्थानशीलता विकास गर्नको लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय प्राधिकरण स्थायी संरचनाको प्रादुर्भाव भयो। त्यसैगरी यस ऐनले तीनवटै तहका सरकारलाई विपद् व्यवस्थापन कोष व्यवस्थापन र सञ्चालन गर्ने र राहत व्यवस्थापन र वितरण गर्ने अधिकार प्रत्यायोजन गरेको छ । संघ,प्रदेश र स्थानीय तीनवटै सरकारलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी दीर्घकालीन, मध्यकालीन तथा अल्पकालीन नीति, रणनीतिक योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने अधिकार प्रदान गरेको छ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८–२०३०

विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८–२०३०, सेण्डाई कार्यढाँचा २०१५–२०३० लगायतका अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धताको जगमा उभिएर निर्माण गरिएको छ। यसमा संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारका सबै सरोकारवाला संघ संस्थाहरु, समूदायहरु अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाहरुको सहभागिता र सहयोगमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको काम गरिने उल्लेख छ। संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारका सबै सरोकारवाला निकायहरुको पूर्ण सहभागिता सार्वजनिक

र निजी क्षेत्रका सरोकारवालाहरुको जिम्मेवारीमा स्पष्टता, जवाफदेहिता, कार्यान्वयनमा सक्रीय संलग्नता, साझेदारी सुनिश्चित गरिने । त्यसैगरी स्थानीय तह तथा समूदायलाई श्रोत साधन तथा निर्णय गर्ने जिम्मेवारी मार्फत विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा सशक्तिकरण गरिने । विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि बहुप्रकोप अवधारणा तथा विज्ञानमा आधारित विपद् सम्बन्धी तथ्याङ्कको सहज उपलब्धता, खुला आदानप्रदानको माध्यमबाट समावेशी जोखिम सूचना एवं जानकारीमा आधारित निर्णय गरिनेछ । जोखिमका स्थानीय र विशिष्ठ विशेषतालाई बुझी जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु अवलम्बन गरिने जस्ता कुराहरु मार्गदर्शक सिद्धान्तको रुपमा राखिएको छ ।

यस रणनीतिक कार्ययोजनाको उद्देश्य विपद्बाट जीवन तथा धनसम्पत्ति, स्वास्थ्य, जीविकोपार्जन तथा उत्पादनका साधनहरु भौतिक एवं सामाजिक पूर्वाधार, साँस्कृतिक एवं वातावरणीय सम्पदामा हुने क्षतिको उल्लेख्य रुपमा न्यूनीकरण गर्न विभिन्न रणनीतिक कृयाकलापको पहिचान गरी आवधिक तथा वार्षिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्दै विपद जोखिम न्यूनीकरण, रोकथाम, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माणको सुदृढीकरण र उत्थानशीलता अभिवृद्धि गरी विद्यमान विपद् जोखिम तथा क्षतिको न्यूनीकरण र नयाँ जोखिमको रोकथाम गर्नु रहेको छ । विकास प्रकृयामा विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई मूलप्रवाहीकरण गरी दिगो विकासमा सहयोग पुर्याउन समष्टिगत अवधारणालाई आत्मसाथ गर्दै सेण्डाई कार्यढाँचालाई मूल मार्गदशनको रुपमा लिएर ४ वटा प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरु र १८ प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरु निर्धारण गरेको छ ।

नेपालको दिगो विकास लक्ष्यहरु

नेपालले दिगो विकास लक्ष्यहरु विश्वव्यापी दिगो विकासका लक्ष्यहरुलाई अधारमानी कार्यान्वयन गर्नकालागि तय गरेको छ । आर्थिक विकास, सामाजिक समानता र वातावरणीय संतुलनका तीनवटा आयामहरुमा आधारित दिगो विकासको अवधारणमा तयार भएको दिगो विकास लक्ष्यले यसका विभिन्न परिमाणात्मक लक्ष्यभित्र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका सूचकहरु समेटेको छ । गरीबी र संकटासन्न अवस्थामा रहेका मानिसहरुको उत्थानशीलता निर्माण गर्ने र यस्ता मानिसहरुको वातावरणसँग सम्बन्धित विषम घटनाहरुका साथै अन्य आर्थिक,सामाजिक र वातावरणीय नकारात्मक पक्षहरु, विपद्का जोखिमहरु र कमजोरपनालाई कम गर्ने । विपद्का कारण मृत्यु हुने र बेपत्ता भएका व्यक्तिहरुको संख्या उल्लेख्य रुपमा घटाउने, विपद्को कारण राष्ट्रिय कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा भएको प्रत्यक्ष आर्थिक क्षति घटाउने, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीति अनुरुप स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिहरु लागु गर्ने स्थानीय सरकारको अनुपात बढाउने जस्ता विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजनाका सूचकहरु समेत समेटिएको छ । यसरी नेपालले दिगो, उत्थानशील विकास र जोखिम न्यूनीकरणका लागि राष्ट्रिय तहमा रणनीति र कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइसकेको छ (राष्ट्रिय योजना आयोग २०७६) ।

खण्ड : ३

जोखिम विश्लेषण

जोखिम विश्लेषणका लागि निम्नलिखित विधि र चरणहरुलाई अवलम्बन गरिएको छ ।

चरण १:- वर्तमान स्थिति, र आवश्यकता- जोखिम विश्लेषण अध्ययन प्रतिवेदन, अन्तरकृया, भ्रमण, वडा/समुदाय स्तरिय विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि तयार गरिएका योजनाहरु, संस्थागत क्षमता र ढाचाँहरु संकटासन्नता सम्बन्धि डाटा र सुचनाहरु ।

चरण २:- प्रकोप आंकलनः- यसका प्रकृतिहरु स्थान विशेष, समयावधि र प्रभावका क्षेत्रहरु साथै यस्ता प्रकोपहरुबाट उत्पन्न हुन सक्ने विपद्का प्रकार र समुदायमा पार्न सक्ने असर र क्षतिहरु ।

चरण ३:- संभावित सामिप्यताः- प्रकोप सगं नजिकै रहेका जनसंख्या के कति छन्? धन/जन कति क्षति हुन सक्छ? जस्ता विवरण पश्चात विपद् जोखिम क्षेत्रलाई नोक्सान गर्ने ।

चरण ४:- संकटासन्नता विश्लेषणः- सामाजिक, आर्थिक, भौतिक, प्राविधिक क्षमता र क्षमता अभाव लाई विश्लेषण गर्ने ।

चरण ५:- असर र क्षतिको अनुमान र त्यसको प्रभावित मानविय, जिविकोर्पाजन वातावरणीय तथा सामाजिक असर र प्रभावहरु ।

चरण ६:- जोखिम विश्लेषण र मूल्याङकन गरी लागत प्रभावकारी जोखिम न्यूनीकरणको विकल्पहरुको विश्लेषण

चरण ७:- माथिको सम्पूर्ण चरणहरुको आधारमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनिति र कार्य योजनाको तयार गरी धादिङ न.पा. को नगर स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति बाट अनुमोदन ।

उपरोक्त चरणहरुका लागि जिल्ला, नगर, वडा सगं सम्पर्क गरी र विभिन्न प्रकाशित प्रतिवेदन र योजनाहरुको पुनरावलोकन गरिएको छ ।

प्रकोपको अवस्थाः

वागमती प्रदेशको धादिङ जिल्लामा अवस्थित विकसित हुँदै गरेको नीलकण्ठ नगरपालिकाले पनि बहु-प्रकोप जोखिमको सामना गरिरहेको छ, जसले नगरपालिकाको जनसंख्या र यहाँको सम्पत्तिहरू र नगरपालिकाको शहरी विकास योजनाहरुलाई समेत खतरामा पारिरहेको छ । यसै पृष्ठभूमिमा नगरवासी र तिनीहरूको सम्पत्ति र मानव निर्मित पूर्वाधारहरुको सुरक्षाको लागि जानकारीमुलक जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना (च्बीगए) तयारीको आवश्यकता रहेको ले ग्क्ब्क्ष्म्रल्भउबकि त्वथबच ल्भउर्बा - विपद् जोखिम व्यवस्थापन परियोजनाले नीलकण्ठ नगरपालिकाको लागि च्बीगए को तयार गरेको छ । उक्त संवेदनशील भूउपयोग योजना अनुसार मुख्यतः (क) शहरी अवस्था विश्लेषण, बहु-प्रकोप जोखिम मूल्याङ्कन (ःज्च्ბ, बहु-क्षेत्रीय जोखिम क्षमता विश्लेषण, (ख) शहरी जनसंख्या र स्थानिक वृद्धि प्रवृत्ति, भू-उपयोग क्षेत्राङ्कन योजना (ग) प्रस्तावित भू-उपयोग नीति, (घ) योजना विकास नियमन तथा भवन मापदण्ड, (ङ) नमुना उत्थानशिल बस्ति विकास योजना, (च) कार्यान्वयन रणनीतिहरु र प्राथमिकता निर्धारण सहितका विपद् जोखिम न्यूनीकरण (म्च्च) कार्य परियोजनाहरू समावेश गरिएको छ ।

दुबै किसिमका गुणात्मक (सहभागितामुलक) र मात्रात्मक (तर्कसंगत) पद्धति तथा दृष्टिकोणहरू प्रयोग गरी दुई तहमा यो अध्ययन सम्पन्न गरिएको छ। अध्ययनको पहिलो तहमा, (क) शहरी योजना र कार्यक्रम तथा म्च्च नीतिको समीक्षाका साथै प्रत्यक्ष अवलोकन, मानिसहरूको प्रकोप तथा घटनात्मक अनुभव र जोखिम प्रति उनीहरूको सचेतना (ख) बहु-सरोकारवालाहरूको विकास आकांक्षा र सम्बद्ध बहु-क्षेत्रीय जोखिम क्षमताको मूल्याङ्कन, (ग) भ्यान वेस्टर्न (२०१९) को परिमार्जित विधि तथा पद्धतिमा आधारित सम्भावित बहु-प्रकोप जोखिमको अध्ययन र वैज्ञानिक मोडलिङ, भूकम्पीय जोखिम र क्षतिको सर्वेक्षण तथा गणना समावेश गरिएको छ। दोस्रो तहमा, नगरपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण, :ज्च्ब को आधारमा भूमि उपयुक्तता विश्लेषण, जनसंख्या र स्थानिक शहरी वृद्धि, विकास प्रवृत्ति र जनसंख्या प्रक्षेपण र अनुमानित जनघनत्वको बिश्लेषण, नगरपालिकासँगको योजना परामर्श कार्यशालाहरूमा प्राप्त सुझावहरुको आधारमा भु उपयोग योजना, यसको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक भू-उपयोग नीति, योजना विकास नियमन तथा भवन मापदण्ड, नमुना उत्थानशिल बस्ति विकास योजना, कार्यान्वयन रणनीतिहरु र प्राथमिकता निर्धारण सहितका प्रकोप जोखिम न्यूनीकरण तथा अल्पिकरणका कार्यमुलक परियोजना सहितको जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना तयार पारिएको छ। यसरी तयार पारिएको मस्यौदा प्रतिवेदनलाई नगरपालिकाले लागु गर्ने प्रतिवद्धता समेत जनाएको छ।

जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजनाले दिएको तथ्यः

वाग्मती प्रदेशको धादिङ जिल्लामा अवस्थित नीलकण्ठ नगरपालिका क्रमशः विकसित हुँदै गइरहेको, कृषिको व्यावसायीकरण र विविधीकरणका साथै क्षेत्रीय तुलनात्मक लाभ, पशुजन्य उत्पादन, प्राकृतिक सम्पदा, पर्यटनका संभावनाहरु रहेको शहर हो। यसको अनुमानित जनसंख्या सन् २०२१ मा ७२,९०९ रहेको छ र प्रतिवर्ष १.४१% को दरले स्थिर रूपमा बढिरहेको छ। यसको तुलनात्मक लाभको बावजूद नगरपालिकामा हाल सडकको पर्याप्तताको हिसाबले पूर्वाधारको कमी छ (७.१८% कालोपत्रे सडक, पाइपद्वारा पानी आपूर्ति घरधुरी, ३९.३%) त्यस्तै, सामाजिक-आर्थिक दृष्टिकोणले पनि यहाँको जनसंख्यालाई पर्याप्त सेवाहरू प्रदान गर्न सीमित मात्र पूर्वाधारहरू रहेका छन्। नगरपालिका पहिरो, आगलागी, बाढी, चट्याङ, हुरीबतास, भूकम्प लगायत 'प्रचलित प्रकोप' को जोखिममा रहेको छ। नगरपालिकाको विद्यमान शहरी विकास तथा म्च्च नीति र शहरी योजनाहरूको समीक्षा गर्दा शहरी विकासमा म्च्च को सीमित मात्र योजनाहरु समाहित रहेको देखाउँछ। यसले गर्दा नगरको जनसंख्या, कृषि र पूर्वाधारहरु विशेष गरी सडक र आवास गम्भीर प्रकोपको जोखिममा रहेको देखिन्छ।

भवन, कृषि जग्गाको उपयोग, सडक र महत्वपूर्ण पूर्वाधारलाई संक्रमण (झ्उयकगचभ) तत्वहरुको रूपमा लिँदै बहु-प्रकोप जोखिम मूल्याङ्कन (:ज्च्ब्० अध्ययनले नगरपालिमा पहिरोको जोखिमको उच्च संवेदनशीलता भएको र यसले मानव जनजीवन, सम्पत्ति र नगरपालिकाको विकास पूर्वाधारमा जोखिम निम्त्याउने देखाएको छ।

नगरपालिकाको वडागत संकटासन्नता तथा जोखिमको स्तर			
□□□ □□	□□□□□□□□□□□ □□□□	□□□□□□	□□□□□
□	□.□□	□	□.□□
□	□.□□	□	□.□□
□	□.□□	□	□.□□
□	□.□□	□	□.□□
□	□.□□	□	□.□□
□	□.□□	□	□.□□
□	□.□□	□	□.□□
□	□.□□	□	□.□□
□	□.□□	□	□.□□
□□	□.□□	□	□.□□
□□	□.□□	□	□.□□
□□	□.□□	□	□.□□
□□	□.□□	□	□.□□
□□	□.□□	□	□.□□

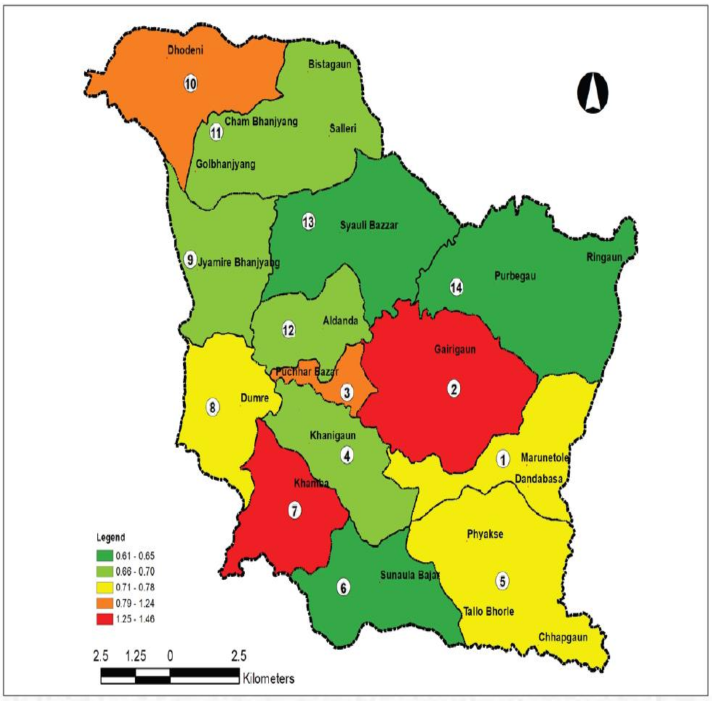

बहुप्रकोपिय विश्लेषण तथा अध्ययनको आधारमा नगरपालिकाको धेरैजसो क्षेत्र न्यून जोखिम (५०.८४%) र अन्य भुभागहरु मध्यम (४४.९४%) र उच्च (४.४%) जोखिम क्षेत्रमा रहेको देखिन्छ । पहिरो नगरपालिकाको प्रमुख जोखिम मध्ये एक भएता पनि नगरपालिकाका अधिकांश भवनहरू पहिरोको हिसावले न्यून जोखिम श्रेणीमा पर्छन् र अन्य भूभागहरु मध्यम उच्च जोखिमको श्रेणीमा पर्दछन् । वार्ड १० मा अन्यको तुलनामा उच्च जोखिम श्रेणीमा पर्ने भवनहरूको संख्या सबैभन्दा बढी छ । त्यसैगरी, कृषि र सडकको जोखिम न्यून जोखिम श्रेणीमा पर्दछ भने त्यसपछि मध्यम र उच्च जोखिम श्रेणीमा पर्दछ । आगलागीको जोखिम विश्लेषणले नगरपालिका क्षेत्रको अधिकांश (५०.५%) उच्च आगो जोखिम क्षेत्र अन्तर्गत पर्दछ भने त्यसपछि न्यून (३५.६%) र मध्यम (१३.९%) जोखिम क्षेत्रहरूमा पर्दछ । त्यस्तै, हावाको जोखिमको हिसावले नगरपालिका क्षेत्रको ५१.९२% न्यून जोखिम क्षेत्रले ओगटेको छ भने मध्यम जोखिम क्षेत्र ३७.८४% र उच्च जोखिम क्षेत्र १०.७१% रहेको देखिन्छ। आगोको प्रकोपको जोखिममा नगरपालिकाले मिश्रित परिणामहरु देखाउँदछ ।

त्यसैगरी हावाको जोखिममा परेका भवनहरूले समेत मिश्रित परिणामहरू देखिएको छ। समग्रमा, अधिकांश भवनहरू न्यून जोखिम क्षेत्र अन्तर्गत पर्दछन् त्यसपछि मध्यम र उच्च जोखिमका क्षेत्रहरूमा रहेका छन् । वडा नं १, २, ३, ६ र ८ का अधिकांश भवनहरू उच्च हावा जोखिम क्षेत्रमा रहेका छन् । विश्लेषणले वडा नं ६ मा समेत भवनहरु मध्यम र उच्च हावा जोखिम क्षेत्रहरूमा रहेको देखाएको छ। नगरपालिकामा पहिरोका कारण कृषिमा कूल क्षति करिव रु ९ करोड ११ लाख हुने, सडकमा २ अर्ब २२ करोड क्षति हुने देखिएको छ भने विभिन्न प्रकारका भवनहरूमा ५ अर्ब १६ करोड क्षति हुने देखिएको छ। यसले नीलकण्ठ नगरपालिकामा पहिरोका कारण करिब रु. ७ अर्ब ४८ करोड क्षति हुने देखिएको छ लाख क्षति हुने देखिन्छ । MoHA को तथ्याङक अनुसार यस नगरपालिकामा चट्याङबाट मृत्यु हुनेको संख्या नगरपालिकाको वडा नं. ३, ७, ८ र १२ मा बढी रहेको देखाएको छ ।

जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजनाबाट तयार बहु-प्रकोप नक्शाः

बहु-प्रकोप नक्शा पहिरो, भूकम्प, आगलागी, हुरी वतास तत्वहरुलाई भिन्न अंकभार दिई तयार गरिएको हो, जसमा पहिरोको लागि ४५, भूकम्पको लागि २०, आगलागीको लागि २० र हुरी वतासको लागि १५ अंकभार दिएर राखिएको थियो ।

नीलकण्ठ नगरपालिकाको १४ वटै वडामा वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति वडा अध्यक्ष, जनप्रतिनिधीहरु स्थानीय बुद्धीजीविहरू,ज्येष्ठ नागरिक, स्थानीय संघ संस्थाका प्रतिनीधि तथा सरोकारवालाहरूको सहभागितामाके- कस्ता प्रकोपहरू छन् र त्यसमध्ये कुन प्रकोप मुख्य समस्याको रूपमा रहेको छ भनेर जोडी तुलना विधिबाट वडाको स्तरीकरण गरिएको थियो । जुन यस प्रकार रहेको छ :

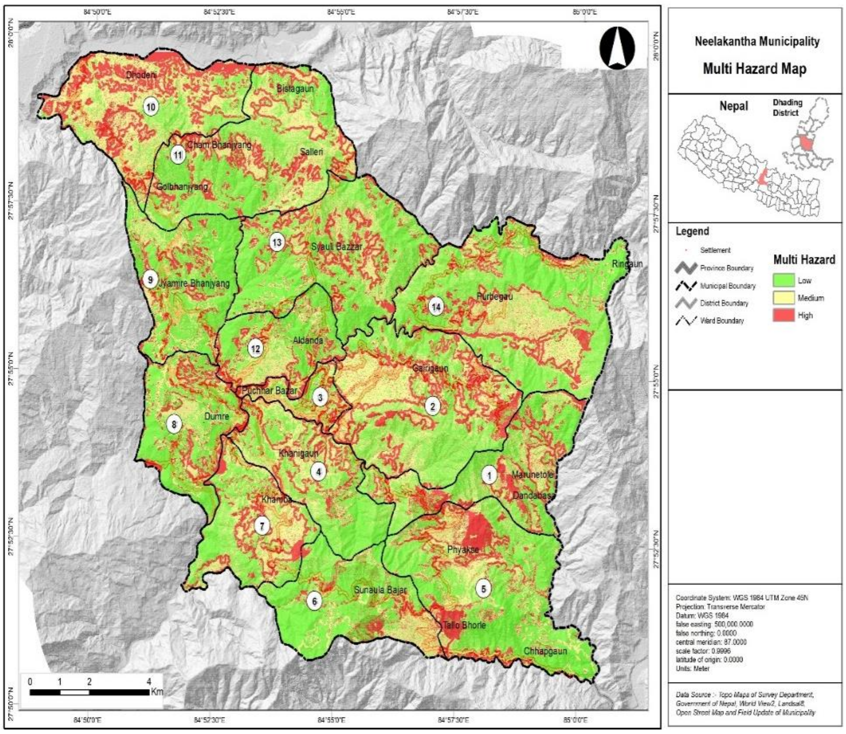

नीलकण्ठ नगरपालिकाको वडाहरूको प्रकोप तथा प्रकोपको स्तरीकरण:

वडा	नीलकण्ठ नगरपालिकाको वडाहरूको प्रकोप तथा प्रकोपको स्तरीकरण								
	पहिलो	दोस्रो	तेस्रो	चौथो	पाचौं	छैठौं	सातौं	आठौं	नवौ
१	भूकम्प	चट्याङ	हुरीवतास	आगलागी	सडक दुर्घटना	पहिरो	बाढी/खहरे	भिरबाट लड्ने	विद्युतीय दुर्घटना
२	भूकम्प	चट्याङ	विद्युतिय दुर्घटना	आगलागी	जनावर आतंक	सडक दुर्घटना	पहिरो	बाढी	भिरबाट लड्ने
३	भूकम्प	पहिरो	हुरीवतास	सडक दुर्घटना	बाढी/खहरे	आगलागी	असिना	विद्युतीय दुर्घटना	
४	भूकम्प	चट्याङ	पहिरो	जनावर आतंक	हुरीबतास	महामारी	विद्युतीय दुर्घटना		
५	भूकम्प	जनावर आतंक	सडक दुर्घटना	आगलागी	पहिरो	बाढी			
६	भूकम्प	पहिरो	हुरीवतास	चट्याङ	महामारी	आगलागी	सडक दुर्घटना	खडेरी	विद्युतीय दुर्घटना, असिना
७	भूकम्प	पहिरो/ भुक्षय	बाढी/ खहरे	जैविक आक्रमण	विद्युतीय दुर्घटना	सडक दुर्घटना			
८	भूकम्प	हुरीवतास	महामारी	पहिरो	बाढी	चट्याङ	आगलागी		
९	भूकम्प	जनावर आतंक (बादर)	सडक दुर्घटना	हुरीवतास	चट्याङ	आगलागी	बाढी		
१०	भूकम्प	पहिरो	आगलागी	सडक दुर्घटना	बाढी	हुरीवतास	जनावर आतंक	महामारी	
११	भूकम्प	खडेरी	आगलागी	जनावर आतंक	पहिरो/ बाढी	हुरीबतास	असिना	चट्याङ	महामारी, विद्युतीय

				(स्याल)					दुर्घटना, असिना, जैविक आक्रमण
१२	भूकम्प	सडक दुर्घटना	पहिरो	हुरीबतास	महामारी	बाढी	चट्याङ	आगलागी	असिना, जैविक आक्रमण
१३	भूकम्प	हुरीबतास	सडक दुर्घटना	चट्याङ	पहिरो	बाढी/खहरे	खडेरी	महामारी	विद्युतीय दुर्घटना
१४	भूकम्प	पहिरो	बाढी	चट्याङ	आगलागी	हुरीवतास	खडेरी	जनावर आतंक	विद्युतीय दुर्घटना

विगत ३० वर्षमा प्रकोपबाट भएको क्षति विवरणः

विगत ३० वर्षमा यस नगरपालिकामा विपद्बाट भएको क्षति विवरण प्राप्त भए सम्म जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजनाले दिएको तथ्यांक :

क्र.सं.	प्रकोप	क्षति विवरण				
		भौतिक संरचना	सामाजिक	आर्थिक	मानविय	भूमि (रोपनी)
□	□□□□□	□□□	□	□□□□ □□□	□□	□□□□
□	□□□□	□□	□	□□□□ □□	□□	□□□□
□	□□□□□□	□□	□	□□□□ □□□	□	
□	□□□□□ □□□	□□□	□	□	□	
□	□□-□□□□	□□□□□	□	□□□□ □□□□	□□	
□	□□□□□□	□	□	□□□□ □□□	□□	
	□□□	□□□□□	□	□□□□ □□□□	□□□	□□□□

विभिन्न स्रोत सामग्रीहरुको अध्ययन साथै वडा कार्यालयहरुको भ्रमण र बैठकहरुको आधारमा नगरपालिका भित्र हुन सक्ने प्रकोप जोखिमको विवरण :

यस नीलकण्ठ नगरपालिका विगतमा कुन प्रकोप बाट कस्तो विपत्ति परेको थियो भन्ने जानकारी लिन तलको तालीकामा विपद्को ऐतिहासिक समयरेखा राखिएको छ। यस विधिको प्रयोग गर्दा विशेष गरी ज्येष्ठ नागरिक तथा स्थानीय समुदायसँग छलफल गरिएको छ। यसबाट प्रकोपको दोहोरिने प्रवृत्ति, त्यसले पुऱ्याउने भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय वा प्राकृतिक क्षति तथा प्रभावको बारेमा जानकारी एकीकृत गर्न सकिन्छ र विपद्जोखिम व्यवस्थापनका क्रियाकलाप र कार्य समय निर्धारण गर्ने आधार बनाउन सहज हुन्छ।

नगरपालिकाः नीलकण्ठ

वडा	विपद्	साल र महिना	स्थान	मानवीय क्षति		प्रभावित परिवार वा घरधुरी	भौतिक क्षति		आर्थिक क्षति (रुपैयामा)	प्राकृतिक क्षति (खेती योग्य भूमी वन)	सामाजिक क्षति	उक्त विपद् जोखिमले भविश्यमा पर्न सक्ने असर	सूचना पुष्ट्याइको विधि
				मृत्यु	घाईते		घर	अन्य					
वडा १	भूकम्प	२०७२	वडाभरी	२	३०	१२००	१२००	पशु २००	करोडौं			मानसिक विचलन	
	पहिरो	वर्षौंदेखिको निरन्तर	डाँडावसाह तथा गैविसाँध जाने वाटोमा				५००			४० हेक्टर जमिन पहिरोको जोखिममा		पहिरोको मुनि खेतियोग्य जमिन प्रभावित	
	आगलागी	२०७४	धुसेनी जामुने			१० घर	२	घरभित्रका सबै	२० लाख				
	चट्याङ	२०७४ जेठ	उनिउ खर्क		३	१ घर	१	वाखा	२ लाख			मानसिक तनाव	
	हुरीवतास	वर्षेनी	वडा भरी			९२०	३	खाद्यानवाली	१० लाख भन्दा बढि	रुखहरु लड्ने भाँचिने			
	विद्युतीय दुर्घटना		वडाको खाल्टे									विद्युत ट्रान्समिटरलाईन अवरुद्ध भईरहने	
वडा २	भूकम्प	२०७२ वैशाख १२	वडाभरी	३	२२	१२००	सबै घर गोठ मन्दिर,	पशु २००	१५ करोडौं	कुलो बाँधमा क्षति		आर्थिक तथा सामाजिक असर	

							विद्यालय					सँगै मानसिक विचलन	
	पहिरो	२०४३, भदौ ३	जुरेथुम सिम्ले	८		३	घर जग्गा	पाल्तु वस्तु	३० लाख	५० रोपनी पहिरो			
	विद्युती दुर्घटना	२०७१	सोह्रघर भुलभुले	२									
वडा ३	**भूकम्प**	२०७२	वडाभरी	५	४०	४७००			करोडौं			मानसिक विचलन	
	पहिरो	वर्षैपिच्छे											
	हुरीवतास	वर्षैपिच्छे											
वडा ४	**भूकम्प**	२०७२	वडाभरी										
	चट्याङ	२०७२			३			बाखाहरु मरेको					
	चट्याङ	२०७२	अल्छी डाडा		४								
	हुरीवतास	समय समयमा											
	पहिरो	२०२८								खेतीयोग्य जमीन			
वडा ५	**भूकम्प**	२०७२/१/१२		१४ जना	१०० जना	११०० घर	११०००	४०० वटा पशुहरु	करोडौ	७ हेक्टर जमिन फाटेर गएको	चोरी, डकैती	मानसिक तनाव	
	आगलागी	२०६७	थाम्से			३	३		रु.२०,००,०००				
	बाढी	२०४८ जेठ	वडा भरी			१००			रु.५०,००,०००	५० हेक्टर जमिन			
	चट्याङ	२०६४ चैत्र	राम्चे		८ जना	४	४	७ वटा बाखा	रु.२००,०००				

वडा ६	भूकम्प	२०७२		१ जना	३ जना								
		२०११	जल्केनी			१०							
	पहिरो	२०२८								खेतमा क्षति			
वडा ७	भूकम्प	२०७२/१/१२				घरहरु क्षति							
	पहिरो /भुक्षय	वर्षैपिच्छे											
	बाढी/खहरे	वर्षैपिच्छे											
	जैविक आक्रमण	समय समयमा											
	विद्युतीय दुर्घटना	समय समयमा											
वडा ८	भूकम्प	२०७२	नीलकण्ठ-८	२ जना	५० जना	११३३ घरधुरी		विद्यालय भवन, मठमन्दिर	५ करोड भन्दा बढी				
	बाढी	२०२८	नीलकण्ठ-८		१० जना	१० घरधुरी प्रभावित			रु.१००,०००				
	सडक दुर्घटना	२०६०/६१	नीलकण्ठ-८	१ जना				३०					
वडा ९	भूकम्प	२०७२	नीलकण्ठ-९										
	सडक दुर्घटना	२०७४ भाद्र	नीलकण्ठ-९ र १० को बिचमा	४ जना	३३ जना	२०	२०						

	चट्याङ	२०५८			२ जना	२							
		२०६०		१ जना	३ जना	४							
	आगलागी	२०७४/१२/२१ र २२	लहरेपाखा सल्लाघारी सामुदायिक वन			५१		खानेपाइपको क्षति		२ हेक्टर वनको क्षति			
वडा १०	**भूकम्प**	२०७२	निलकण्ठ नगरपालिका वडा नं.- १०		१०० जना		२०० घर भत्किएको		२ करोड बराबरको आर्थिक क्षति				जि.प्र.का
	पहिरो	२०५९/६०	थुम्की आठमुरीमा				२ वटा घरमा क्षति	भैसी २ वटा गाई गोरु	१० लाख बराबर				रेडक्रस
		२०७२	तिमल्सिना गाउँ (देउती फाँट)						१० लाख बराबर				
		२०७४	तल्लो टारीवेशी				२ घरमा क्षति		१० लाख बराबर				
		वर्षेनी	क्यामरेढाप				सिचाई कुलो खेत भर्ने, कुलो क्षति						
	आगलागी (डढेलो)	२०३७	थुम्की आँगे		१ मान्छे	१ घर							

		२०७२	चापटारी			१०			१० लाख बराबर				
		२०५९				१							
	आगलागी	२०६२	भदौरे			१	१		पाँच लाख				
		२०६३	टारीवेशी भदौरे छतुने			१			१० लाख बराबर				
	सडक दुर्घटना	२०७४	निलकण्ठ नगरपालिका वडा नं.-१०	५ जना	२७ जना				१ करोड बराबर				
	महामारी (झाडा पखाला)	२०७३	निलकण्ठ नगरपालिका वडा नं.- १०		७५ जना बिरामी								
वडा ११	**भूकम्प**	२०७२ बैशाख	सबै ठाउँमा	३ जना	७ जना	११५०	११५०	५० पशुपंछी					
	पहिरो	२०४२ साउन	लम्साल गाउँ	३ जना	५ जना	२	२	पशुपंछी	१० लाख				
		वर्षेनी	जुंडीखेत, सुर्गुरेको पुच्छारमा कान्ले खेत, कान्ते डाँडा, थापा गाउँको पहिरो पाल्ते पहिरो,						१० रोपनी, १० रोपनी ७ रोपनी ५ रोपनी खेतमा वाढी पसेको, मगर वस्ती				

			अंधेरी खोलाको पहिरो खाल्टे खेत						तथा खेतीयोइग जमिनमा क्षति वाटो अवरुद्ध ३ रोपनी, खेती भुमी, २० रोपनी जग्गा				
	सुख्खा पहिरो	२०७२	लामास्थानकोभीर कुना, खोंडे डाँडा, अन्तरी डाँडा,						खेतीयोग्य जमिनमा क्षति				
	हुरीवतास	२०५३	शंखादेवी मा.वि. पञ्चकन्या आ. वि				१ मावि १आवि						
		चैत, बैशाख	प्राय जसो स्थानहरु										
	चट्याङ	२०५६ जेठ	सिम्ले	१ जना	१० जना	१	१						
		२०६२ जेठ	बोसी गाउँ		२ जना	२		१ पशु	५ हजार				
		२०६८ भदौ	बोसी गाउँ		३ जना	३		टि.भी. पशुपंछी	२ लाख				

		२०७१	धमला गाउँ		२	२ घरमा							
	बाढी	२०४२	बोसी गाउँ	२ जना		१	१						
		२०५३	चरङ्गे खोलाको वाढी			३	३	पशु २५	खेती ३ लाख				
	विद्युतीय दुर्घटना	२०७०/६	गोला भञ्ज्याङ	१									
	भिरबाट लडेर	२०३२/३ ३	भालु खोलामा	१									
		२०५७	भालु खोला	१			१						
	माटो खन्दा पुरीएर	२०७० असोज	छिपी गाउँ	१ महिला									
	रुखबाट लडेर	२०७३ दशै	सिम्ले	१									
	अरिङगाल खोलाले बगाएको	२०६६	आखुखोला	१									
	महामारी	२०७४	पशु महामारी					३ भैसी, १० वाखा					
वडा १२	**भूकम्प**	२०७२	वडा भरी	४	२		१०००						वडा स्तरीय छलफल
	असिना	२०६२				२००				कृषिबाली नाली			
	हुरीबतास	२०७२					घरको छानाहरु उडाउने						

वडा १३	**भूकम्प**	२०७२	वडा भरी	१	१५	९५ प्रतिशत	अधिकांशं						वडा स्तरीय छलफल
	पहिरो	२०७२	नामरुङ थाति डाडा										
	बाढी तथा पहिरो	२०७१	आउती खोला							खेतीबाली नष्ट			
	चट्याङ	२०७२	लाखोला	१	५	३							
	हुरीबतास	२०७२	वडाभरि										
वडा १४	**भूकम्प**	२०७२		६	५०	१२६६							वडा स्तरीय छलफल
	पहिरो	२०४३		१६	४०	टोल नै बगाएको				खेतीयोग्य जमिनमा क्षतितथा एउटा पाखा नै बगाएको			
	सडक दुर्घटना	२०६५		२	३५								
	असिना	२०७४								बालिनाली नष्ट			
		२०७०								अन्नवाली			

ऐतिहासिक समय रेखाको सूचनालाई हेर्ने हो भने भूकम्पले विगतका वर्षहरूमा सामान्य मात्र क्षति गरेको भएता पनि पछिल्लो पटक २०७२ सालको भूकम्पले यस नगरपालिकामा जनधनको क्षति गऱ्यो । त्यसैगरी विगतको ईतिहासमा पहिरो, सडक दुर्घटना, चट्याङ, आगलागी, बाढी खहरे, असिना आदिले पनि क्षति गर्ने गरेको छ । यसका साथै जनावर अतंक(मुख्य बादर,स्याल) ले पनि यस नगरपालिकामा असर गर्ने गरेको छ । यसरी नीलकण्ठ नगरपालिकाको एतिहासिक समय रेखालाई हेर्ने हो भने बारम्बार दोहोरिरहने प्रकोपका घटनाको रुपमा पहिरो, चट्याङ, बाढी, आगलागी तथा हुरीबतास देखिन्छ ।यस नगरपालिको एतिहासिक विवरण अनुसार पछिल्ला ३० वर्षमा सुख्खा खडेरीको क्रमहरु बढ्दै गएको, पानीका मुहानहरु सुक्दै जाने गरेको, पानी कम पर्ने गरेको तथा पर्दा पनि अत्याधिक पर्ने गरेको, बेमौसमी असिनाहरु पर्ने, फलफुल तथा तरकारीहरुमा किरा बढी लाग्ने गरेको जस्ता विभिन्न जलवायु जन्य समस्याहरु पनि देखिएकाले यहाँका समुदायले जलवायु परिर्वतन तथा जलवायु जन्य समस्या पनि भोग्दै गएको देखिन्छ ।

खण्ड : ४ कार्यान्वयनका मार्गदर्शक सिद्धान्तहरु

नीलकण्ठ नगरपालिकाले यो रणनीतिक कार्य योजना कार्यान्वयन गर्नका लागि निम्न लिखित सिद्धान्तहरुलाई अम्वलम्न गर्ने छ ।

४.१ स्थानीय स्रोत साधनमा आधारित ज्ञान र शिपको प्रयोग गरि विपद् जोखिमको बारेमा जनमासनसमा सचेतना अभिवृद्धि गरि जोखिम न्यूनिकरण गर्ने छ ।

४.२ सार्वजानिक र नीजि क्षेत्रको योगदान र लगानी वृद्धि गरी दिगो विकासमा योगदान पुऱ्याउने छ ।

४.३ स्थानीय (वडा, समुदाय, टोल) स्तरमा विपद् जोखिमका कारण तत्वहरुको पहिचान र निराकरण गर्नका लागि स्थानीय स्तरको विपद् जोखिम न्यूनिकरणलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

४.४ दिगो विकास, जलवायू परिवर्तन, वातावरण व्यवस्थापन, नीलकण्ठ न.पा.को आवधिक विकास योजना र अन्य क्षेत्रगत विषयहरुको विकाससँग समाजस्यता कायम गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

४.५ नीलकण्ठ नगरपालिका भित्रका सरोकारवालाहरुको पहिचान गरी जिम्मेवारी तथा उत्तरदायित्व बोध गराई विपद् जोखिम न्यूनिकरणका लागि उनिहरुको सहयोग र समन्वयलाई अधिक प्राथामिकत दिइनेछ ।

४.६ दलित, महिला, अशक्त अति विपन्न तथा अति शंकटान्नता परिवारलाई विशेष प्राथामिकता दिने प्रकारका कार्यक्रमको पहिचान र कार्यान्वयन गरी उनिहरुको जीवनस्तर सुधार गरी जोखिम न्यूनिकरणमा विशेष पहल गरिनेछ

४.७ विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापनको लागि मुख्य जिम्मेवारी नीलकण्ठ न.पा. ले निर्वाह गर्ने छ ।

४.८ स्थानीय क्लव, महिला समूह तथा स्थानीय स्तरमा आधारित अन्य संघ/संस्थाहरुलाई विपद् जोखिम न्यूनिकरणमा समोवश गरि उनीहरुको नेतृत्वदायि भूमिकालाई प्राथामिकता दिइनेछ ।

४.९ विपद् व्यवस्थापन शाखाको स्थापना गरी सूचना प्रणालीलाई सुदृढिकरण गरिनेछ ।

४.१० यस न.पा. अन्तर्गतका विषयगत निकायहरुको समयनुसार र आवश्यकतानुसार विपद् व्यवस्थापनमा क्षमता अभिवृद्धि गरी प्रत्येक विषयगत निकायहरुमा विपद्शाखाको स्थापना गर्न पहल गरिनेछ ।

४.११ प्रत्येक नीलकण्ठबासीलाई विपद् जोखिमबाट मुक्त हुनको लागि नागरिक हक र अधिकार सरह मान्यता दिन विभिन्न कदमहरु चालिने छ ।

अबलम्वन गरिएका चरणहरु

यस नीति र कार्ययोजना तयार गर्ने शिलसिलामा निम्न लिखित प्रकृयाहरु वा चरण हरु अबलम्वन गरिएको छ ।

१) नगरस्तरिय विपद व्यवस्थापन समितिको प्रारम्भिक बैठकहरुः– समय सिमा प्रकृयाहरु कार्ययोजन साथै जोखिम विश्लेषण सम्बन्धमा छलफल ०७८..........११..... महिना.....८..... गते –प्रारम्भिक मस्यौदा

२) नगर, वडा प्रतिनिधि तथा मेयर, उपप्रमुख, कार्यकारी, विपद् श्रोत व्यक्ति हरुलाई अभिमुखिकरण

३) नगरपालिका, गाँउ पालिका अन्तर्गत बिपद जोखिम न्यूनिकरण क्षेत्रमा काम गर्ने नेपाल रेडक्रस तथा अन्य संघ संस्थाहरु सँग बैठक

४) नगर, गाँउ स्तरीय विपद व्यवस्थापन समिति सँग बैठकः– नीतिको ढाँचा साथै कार्ययोजना

५) सम्पुर्ण वडा कार्यालयहरु सँग छुट्टा छुट्टै बैठक बसी जोखिम सम्वन्धी तथ्याङ्क संकलन गरि जोखिम प्रोफाईल भित्र राख्ने विषय सूचिको निर्णय ।

६) पहिलो कार्यशालाः–पहिलो मस्यौदा प्रस्तुतिकरण (...मिति बैशाख २३) यस कार्यशाला वाट प्राप्त सुझावहरुलाई संलग्न गरि अर्को कार्यशाला गर्ने निर्णय ।

७) दोश्रो कार्यशालाः– नगर गाँउ विपद व्यवस्थापन समितिबाट प्राप्त सुझावहरुलाई समेटि नीलकण्ठ न. पा. मा मिति.......... महिना ....गते मा कार्ययोजना अनुमोदन

खण्ड : ५ रणनीतिक कार्ययोजना

५.१ दीर्घकालीन सोच

नीलकण्ठ नगरपालिकालाई विपद् जोखिमबाट सुरक्षित राखी उत्थानशिल समाजको स्थापना गरी समग्र नीलकण्ठको विकासमा योगदान पु¥याउने ।

५.२ उद्देश्यहरु

नीलकण्ठ नगरपालिका- धादिङ्ग, को विपद् जोखिम न्युनिकरण ऐनले निर्दिष्ट गरेका लक्ष्यहरु प्राप्तीका लागि स्थानिय स्तरको जोखिम विश्लेषण पश्चात रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ । विपद् जोखिम न्युनिकरण नीति कार्यान्वयन गर्न र आवधिक रुपमा लक्षित सुचकको हासिल गर्न आवधिक कार्ययोजना तर्जुमा गरी सम्बन्धित स्थानिय सरकारले कार्यान्वयन गर्नु नै यो रणनीतिक कार्य योजनाको मुख्य ध्येय रहेको छ । स्थान विशेष विपद् जोखिमलाई विश्लेषण गरी उक्त विपद्हरुलाई न्यूनीकरण गर्न नेपाल सरकारको “विपद् जोखिम न्युनीकरण राष्ट्रिय रणनितिक कार्यायोजना २०१८-२०३०” ले निर्दिष्ट र व्यवस्था गरेको प्राथमिकताका क्षेत्रहरु सगं समायोजन गरी नीलकण्ठ न.पा. को विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन गर्न कार्यान्वयन गरिने छ ।

रणनीतिक कार्ययोजना निम्नलिखित उद्देश्य प्राप्ती गर्नको लागि महत्वपूर्ण हुनेछ ।

५.२.१ जोखिम आंकलन, समन्वयात्मक परिपाटिको सुदृढिकरण, सूचनाको विकास गरी सरोकार निकायहरु बिच विपद् जोखिम बारेको बुझाईमा र कार्यान्वयन गर्ने क्षमताको अभिवृद्धि गर्नेछ ।

५.२.२ समावेशिता, सहकार्य, कानुनको निर्माण र संस्थागत संरचनाको सुधार गरी नीलकण्ठ न.पा. को विपद् जोखिम सम्बन्धी शासकिय पद्धतिमा अझ सुदृढिकरण गर्ने छ ।

५.२.३ सामाजिक सुरक्षा, निजी क्षेत्रको संलग्नता, साथै विपद् उत्थानशील समाजको लागि लगानीमा वृद्धि गरी वृहत्तर जोखिम व्यवस्थापनमा सुधार ल्याईने छ ।

५.२.४ पूर्व तयारीका लागि आवश्यक पूर्वाधार र सामुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन प्रकृया र विधिलाई संस्थागत गरी जोखिम न्यूनीकरणका गतिविधि, व्यवस्थित प्रतिकार्य, सिघ्र पूनर्लाभ, पूनः स्थापना तथा पूनः निर्माणमा सुदृढिकरण गर्ने ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण स्थानीय रणनीतिक कार्ययोजना तर्जूमा र कार्यान्वयन

विपद जोखिम न्यूनीकरणका लागि नगर स्तरीय रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दा देहाय बमोजिमका चरणहरु अपनाईको छ ।

चरण	क्रियाकलाप
५	कार्यान्वयन अनुगमन र मूल्याङ्कन
४	रणनीतिक कार्य योजना तर्जुमा र स्वीकृति
३	लक्ष्य र सूचकहरु निर्धारण
२	क्षति तथा विपद् जोखिमको विश्लेषण
१	संस्थागत निर्णय र तयारी

स्रोतः स्थानीय विपद् जोखिम नयूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८

चरण १ः संस्थागत निर्णय र तयारी

निलकण्ठ नगरपालिका स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको मिति २०७८ फागुन ८ गते को बैठकले विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना निर्माण गर्ने निर्णय गऱ्यो । नीति नियम, ऐन निर्माणमा सहयोग पुऱ्याउन गठित कार्यदललाई तयार नेपाल परियोजनाको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा निर्माण गर्ने जिम्मेवारी तोक्यो । त्यसै अनुसार उक्त कार्यदलले स्थानीय स्तरमा प्राप्त दस्तावेज, विभिन्न संघ संस्थाहरुले समुदाय स्तरमा गरेका सहभागितामूलक संकटासन्नता विश्लेषण, स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना, स्थानीय विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना, स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण ऐन आदि मा रहेका सूचनालाई अध्ययन गर्ने प्रक्रिया शुरु गऱ्यो । उपलव्ध भएसम्म विगत २० वर्षमा घटेका विभिन्न विपद जन्य घटनाबाट मानवीय, भौतिक, आर्थिक, सामाजिक र प्राकृतिक स्रोतहरूमा भएका क्षति सम्बन्धी तथ्याङ्क र अन्य प्रभाव सम्बन्धी जानकारी सङ्कलन र विश्लेषण गरिएको छ त्यसै गरि विभिन्न जोखिम वडाहरुको भ्रमण गरि त्यहाँ प्राप्त सूचना, समुदाय, व्यक्ति, वडाकार्यालयबाट प्राप्त सूचनालाई एकिकृत गर्ने कार्य गरियो ।

चरण २ः विपद्बाट विगतमा भएको क्षति र प्रकोप जोखिमको विश्लेषण

विभिन्न श्रोतबाट प्राप्त एकिकृत गरिएका सूचनाहरुबाट नगर विपद् जोखिमको विश्लेषण, जोखिमको स्थानीय परिदृश्य र विपद् व्यवस्थापनमा विद्यमान नीतिगत तथा कानूनी पक्षको पुनरावलोकन गरी नीति नियम निर्माण कार्यदलका संयोजकको अध्यक्षतामा विषय क्षेत्र बैठकको आयोजना गरियो । नगरपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, विषयगत क्षेत्रका प्रमुख, सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, उद्योग वाणिज्य संघ आदि विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरुको सहभागीतामा छलफल गरी आएका सल्लाह र सुझावहरु संकलन गरी एकीकृत गरियो । यस आधारमा विगतका विभिन्न विपद्बाट भएका क्षति र प्रकोपको विश्लेषण गरियो ।

चरण ३: लक्ष्य र सूचकहरू निर्धारण

माथि उल्लेखित विपदको क्षति र जोखिम सम्बन्धी तथ्याङ्क विश्लेषण गरी तयार गरिएको आधाररेखा अनुरूप वडा, नगरपालिका, विषयगत क्षेत्र र अन्य सरोकारवालाहरूसँग परामर्श सहित विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा उत्थानशीलता विकासका लक्ष्य र सूचकहरू निर्धारण गरिएको छ। लक्ष्य र सूचक निर्धारण गर्दा सम्भव भएसम्म अवस्था,परिमाण, क्षमता, विद्यमान परिस्थिति र गुणस्तर नाप्न सकिने तथा राष्ट्रिय र प्रादेशिक लक्ष्यहरूसँग मेल खाने गरी समय- अवधि तोकिएको छ। यस कार्ययोजनामा अल्पकालीन मध्यकालिन (सन् २०२५ सम्म) र दीर्घकालीन (सन् २०३० सम्म) लक्ष्यहरू निर्धारण गरिएको छ। समय अभावको कारणले नगर स्तरमा अल्पकालीन/मध्यकालिन/दिर्घकालिनको समयावधि केही छोट्टाउन परेको छ।

चरण ४: रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा र स्वीकृति

निलकण्ठ नगरपालिकाको यस रणनीतिक योजनामा उपलब्ध भए सम्मका सूचनाहरु विभिन्न चरणमा संकलन एव विश्लेषण गरी विपद जोखिमको आँकलन गरीएको छ। सोको पूर्व तयारी न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने रणनीतिक क्रियाकलापहरूको पहिचान गरिएको छ। उपलब्ध भएसम्म विगत २० वर्षमा घटेका विभिन्न विपद जन्य घटनाबाट मानवीय, भौतिक, आर्थिक, सामाजिक र प्राकृतिक स्रोतहरूमा भएका क्षति सम्बन्धी तथ्याङ्क र अन्य प्रभाव सम्बन्धी जानकारी सङ्कलन र विश्लेषण गरिएको छ। उपलब्ध भएको समय, स्रोत साधन र जनशक्तिबाट जे जति गर्न सकिन्थ्यो त्यसका आधारमा नगर स्तरीय रणनीतिक कार्ययोजनाको मस्यौदालाई नगरपालिकाको विषयगत शाखा, गैर सरकारी संघ संस्था, नीजि क्षेत्र लगायतका सरोकारवालाहरूको सहभागिता रहने गरी वैठकको आयोजना समेत गरी सूझाव लिइएको छ। प्राप्त सूझावको आधारमा रणनीतिक कार्ययोजनाको मस्यौदालाई अन्तिम रूप दिइएको छ। यो रणनीतिक कार्ययोजना राष्ट्रिय रणनीतिक योजनाका ४ प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरू र १८ प्राथमिकता प्राप्त कार्यहरुमा मेल खानेगरी तयार गरिएको छ। यस रणनीतिक कार्य योजना नगरकार्यपालिकाले स्वीकृत भएको मिति देखि लागु हुनेछ।

चरण ५: कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन

यस रणनीतिक कार्ययोजनाको क्रियाकलापहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका लागि देहाय बमोजिम हुनेछ।

(क) कार्ययोजना कार्यान्वयन

निलकण्ठ नगरपालिकाबाट स्वीकृत विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजनाका क्रियाकलापहरूलाई नगरपालिकाको वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गरीने छ। यसरी कार्यक्रम तयार गर्दा संघ, प्रदेश, स्थानीय तहमा क्रियाशील राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था, सामुदायिक संघसंस्था र नीजि क्षेत्रसंग समन्वय गरी कार्यान्वयन गरिने छ। नगरपालिकावाट स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रममा समावेश भएका रणनीतिक कार्ययोजनाका क्रियाकलापहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि नगर तहमा वार्षिक योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने र कार्यान्वयन प्रगति विवरण तयार गरी सम्वन्धित नगरपालिकाको वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन शाखामा पेश गरीने छ।

(ख) अनुगमन र मूल्याङ्कन

निलकण्ठ नगरपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजनामा समावेश भएका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन अनुगमन नगर स्तरीय विपद व्यवस्थापन समितिले गर्नेछ । नगर स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिले एक प्रतिवेदन तयार गरि नगरकार्यपालिकामा पेश गर्नेछ । त्यस्तै रणनीतिक कार्ययोजनाको समग्र उपलब्धिको आवधिक मूल्याङ्कन तथा समिक्षा गर्दा सम्बन्धित नगरपालिकाका विषय विज्ञ, सरोकारवाला संघ संस्था, महिला एवम् विपद जोखिममा रहेका समुदाय, समूहको प्रतिनिधित्व गराइने छ । अनुगमनबाट प्राप्त सुझावका आधारमा क्रियाकलापहरू साथै योजना कार्यान्वयनको तौर तरिकामा सुधार गर्दै लगिने छ । विषयगत कृयाकलापहरुको अनुगमन गर्दा रणनीतिक योजनासँग पनि तालमेल कायम गरीने छ । अनुगमनमा देखिएका सवालहरू र सुधार गर्नुपर्ने विषयहरू कार्यान्वयन गर्ने निकायसँग छलफल गरी निर्धारण गरीने छ ।

(ग) कार्ययोजनाको पुनरावलोकन र संशोधन

योजनाको लक्ष्य हासिल गर्न निर्धारण गरिएको समय अवधि अनुरूप अल्पकालीन/मध्यकालीन र दिर्घकालिन अन्तिम मूल्याङ्कन गरीने छ । रणनीतिक कार्ययोजना नगरपालिकाको आवधिक योजनाको अङ्गको रूपमा समावेश भएको अवस्थामा यसको प्रस्तावित गरिएको समयको आधारमा समिक्षा गर्नु उपयूक्त हुन्छ । आवधिक योजना तर्जुमा नगरी स्थानीय विपद जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना छुट्टै रहुन्जेलको अवस्थामा यसको अल्पकालीन/मध्यकालीन र दिर्घकालिन गरी दुइ चरणमा समिक्षा तथा मूल्याङ्कन गरीने छ । अल्पकालीन तथा मध्यकालीन मूल्याङ्कनबाट प्राप्त सुझावको आधारमा रणनीतिक कार्ययोजनालाई आवश्यक परिमार्जन गरीने छ । तर, यसरी परिमार्जन गर्दा विपद न्यूनीकरणका लक्ष्यहरू र तिनका सूचकहरू कुनै फेरबदल नगरि यथावत राखिने छन ।

(घ) अति जोखिममा रहेका समूह तथा वर्गहरुको संरक्षण तथा समावेशितामा सुनिश्चिचता

स्थानीय रणनीति कार्ययोजनाको तर्जूमा देखि कार्यान्वयन सम्मको सम्पूर्ण चरणमा जोखिममा रहेका समूदाय, महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, जनजाती, जेष्ठनागरिक, युवाहरुको अनिवार्य प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गरिने छ। विपद व्यवस्थापनको विश्लेषण, पूर्व तयारी र जनचेतना तथा अन्य क्षमता विकासका कार्यहरुमा महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, जेष्ठ नागरीक, युवा तथा वालवालिकाहरुको सहभागिता सुनिश्चित गरीने छ। विपद पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्यको समयमा हुन सक्ने सम्भावित वहिष्करण र हिंसाहरु हुन नदिने उपाएहरु जस्तै जोखिममा रहेका महिला, वालवालिका, जेष्ठ नागरीक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको लागि छुट्टै निगरानी टोलीको गठन गर्ने व्यवस्था गरीने छ।

रणनीतिक कार्य योजनाको लक्ष्यहरु:

यस रणनीतिक कार्य योजनाले विपद्को क्षती न्यून गर्न निम्न लक्ष्यहरु लिएको छ ।

सि.नं.	सूचक	आधार रेखा २०२२ सम्मको	अल्पकालिन, मध्यकालिन २०२५ सम्म	दिर्घकालिन २०३० सम्म
१. स्थानीय स्तरमा विपद्बाट हुने मृत्यू दर उल्लेख्य मात्रामा कम गर्ने				
१.१	विपद्बाट मृत्यूहुनेको वार्षिक औसत संख्या (नदी, खोला नाला तथा पानीमा डुवेर भएको मृत्यू सहित)	१	०	०
१.२	सडक दुघृटनामा मृत्यू हुनेको औसत संख्या	३	०	०
१.३	आत्म हत्या गर्नेको वार्षिक औसत	१५	६	०
१.४	जंगली जनावरको आक्रमणबाट मृत्यू हुनेको औसत संख्या	१	०	०
२. स्थानीय स्तरमा विपद्बाट प्रभावित व्यक्तिहरुको संख्या उल्लेख्य मात्रामा कम गर्ने				
२.१.	विपद्बाट प्रत्यक्ष प्रभावित हुने परिवारहरुको वार्षिक औसत संख्या	१९२	१००	५०
२.२.	विपद्बाट घाईते हुने व्यक्तिहरुको वार्षिक औसत संख्या	५	२	०
२.३.	सडक दुर्घटनाबाट घाईते हुने व्यक्तिहरुको वार्षिक औसत संख्या	६२	३०	१०
२.४.	विपद्बाट क्षतिहुने घरहरुको वार्षिक औसत संख्या	११	५	१
३. नगरपालिकाको कुल ग्राह्स्थ्य उत्पादनमा विपद्को कारण हुने प्रत्यक्ष आर्थिक क्षतिलाई उल्लेख्य रुपमा कम गर्ने				
३.१.	स्थानीय कुल ग्राह्स्थ्य उत्पादनमा विपद्को कारण हुने औसत प्रत्यक्ष आर्थिक क्षति			
४. महत्वपूर्ण पूर्वाधार र आधारभूत सेवाहरुमा विपद्ले पुचाउने क्षति र अवरोध उल्लेख्यरुपमा कम गर्न उत्थानशीलता विकास गर्ने				
४.१.	स्वास्थ्य भवनहरुको प्रवलीकरण गरि उत्थानशिलता विकास गर्ने	१०	१२	३
४.२.	विद्यालय कक्षाकोठाको मर्मत सम्भार र प्रवलीकरण गरि उत्थानशीलता विकास गर्ने	८८	५	१०
४.३.	विद्यालय भवनको प्रवलीकरण गरि उत्थानशिलता विकास गर्ने	८८	१०	५
४.४.	विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि विद्यमान विद्यालयबाट नमुना विद्यालयको विकास गर्ने	१	५	४
४.५.	सार्वजनिक र सरकारी भवनहरुको प्रवलीकरण गरि उत्थानशिलता विकास गर्ने	८०%	१०%	१०%
४.६	सास्कृतिक सम्पदाको प्रवलीकरण गरि उत्थानशिलता विकास गर्ने	५०%	२५%	१५%
४.७.	खानेपानी संरचनाको मर्मत सम्भार गरि उत्थानशिलता विकास गर्ने	८०%	१०%	१०%
४.८	ताल सिमसार तथा पोखरीको संरक्षण गरि पर्यावरणलाई सन्तुलित राख्ने	०	०	०

४.९	जैविक तटबन्धन प्रविधिद्धारा नदी खोला कुलो झरन किनार को संरक्षण गर्ने (किमिमा)	०	२००मि.	२ किमि
४.१०	जलवायु स्मार्ट गाउँको विकास गर्ने	०	२	४
४.११	जलवायु स्मार्ट कृषि प्रवर्धन गर्ने	०	४	६
५. वडा तहमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीति कार्य योजना तयार गर्ने				
५.१	विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीति कार्य योजना तयार गर्ने वडा संख्या	०	६	८
५.२.	राम्रो र अझ बलियो सिद्धान्तका आधारमा श्रोत व्यवस्थापन र कार्यान्वयन गर्ने सरकारी निकाय	८०%	१०%	१०%
६. बहुप्रकोप सूचना प्रणाली र विपद् जोखिम सूचना तथा आंकलनको उपलब्धता र पहुँचमा उल्लेख्य वृद्धि				
६.१	नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफलको अनुपातमा बहुप्रकोप अनुगमन तथा पूर्व सूचना प्रणाली सञ्चालन भएको क्षेत्रफल	०	३०%	५०%
६.२	विपद् प्रभावित क्षेत्रको जनसंख्या अनुपातमा स्थानीय वा रष्ट्रिय सूचना प्रणाली मार्फत पूर्व सूचना प्राप्त गर्ने जनसंख्या प्रतिशत	२०%	४५%	३५%
६.३	विपद् जोखिम क्षेत्रहरुमा पूर्वनुमानमा आधारित पूर्व तयारी कार्य विधि तयार भएको वडा तह संख्यामा	०	६	९
६.४	स्थानीय स्तरमा उपयोगी विपद् जोखिम सम्बन्धि सूचना तथा जानकारी एवंम आ.कलन जनसमूहदायलाई उपलब्ध गराउन सक्ने वडा	५	६	३

प्राथामिकता क्षेत्र १

स्थानीय सरोकारवालाहरुलाई विपद् जोखिम सम्बन्धी ज्ञान र बुझाई

विपद्को कारण प्रभावबाट बच्ने उपायहरुको बारेमा स्थानीय स्तरमा यथेष्ट र उचित जानकारीको अभावमा निलकण्ठ नगरपालिकामा प्रत्येक वर्ष हुने गरेको क्षति सर्वविधितै छ । प्रकोप, सम्मुखता र संकटासन्नताको विद्यमानता पश्चात पनि यसको बारेमा स्थानीय समुदाय र सरोकारहरुलाई सूचना र जानकारी नहुँदा विपद्लाई समयमा नै आंकलन र व्यवस्थापन गर्न समस्या परेकोले ज्ञान र बुझाईलाई प्राथामिकता क्षेत्रमा राखिएको छ । यस अन्तर्गत निम्नलिखित कृयाकलापहरु गर्नु पर्ने अपरिहायता देखिएको छ ।

क) जोखिमको वृहत नक्साङ्कन र सार्वजनिकरण

ख) जोखिमको नक्साङ्कनमा संस्थागत र एकरुपता

ग) ज्ञान व्यवस्थापन र मौसम पूर्वानुमानमा आधारित पूर्व सूचना प्रणालीको सुदृढीकरण

घ) सरोकारवालाहरुको क्षमता अभिवृद्धि ।

- विद्यमान नीति नियम, कार्यविधि, निर्देशिका, ऐनको कार्यान्वयन

- लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई पनि समपूरक वा अर्न्तसम्बन्धित विषयको रुपमा समावेश गरी अति संकटासन्न समुदायको क्षमता अभिबृध्दिमा जोड दिने

क) जोखिमको वृहत नक्साङ्कन र सार्वजनिकरण

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत, रू.
निलकण्ठ न.पा अन्तर्गत पर्ने नदी, नालाहरुको तथ्यांक तथा नदीले गर्ने र गर्न सक्ने क्षतिको आँकलन गरी अद्यावधी गर्ने	नदीहरुको तथ्यांकको अधावधिक अभिलेख हुनेछ ।	अल्पकालिन	स्थानीय आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	१० लाख
भू-स्खलनको स्थानहरु यसको प्रकार सहित सूचिकृत गर्ने	भू-स्खलनको स्थानहरु यसको प्रकार सहित सूचिकृत भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	स्थानीय आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	७ लाख
स्थानीय विपद् पोर्टलमा सबै विपद्का घटनाको तथ्यांक दुरुस्त बनाई राख्ने	सबै विपद्का घटनाहरु विपद् पोर्टलमा अद्यावधि भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन दिर्घकालिन	सूचना प्रविधि शाखा	स्थानीय आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र	१५ लाख
पहिरोको जोखिम युक्त स्थान र पुऱ्याउने क्षतिको आँकलन गरी तथ्यांक, अभिलेख र अद्यावधिकरण गर्ने र सार्वजनिकिकरण गर्ने ।	संकटासन्नता परिवारको अभिलेख अद्यावधी हुनेछ ।	अल्पकालिन	स्थानीय आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	७ लाख
भूकम्पीय क्षेत्रको पहिचान गरि नक्शांकन गर्ने	भूकम्पीय जोखिम क्षेत्रको नक्शांकन भएको हुनेछ ।		स्थानीय आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र, सूचना तथा प्राविधि शाखा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	३ लाख
भुकम्प जोखिम क्षेत्र सार्वजनिक पूर्वाधारहरु (विद्यालय, अस्पताल, खानेपानीका संरचनाहरु,	पूर्वाधारहरुको नक्शांकन र सर्वाजनिकरण भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	स्थानीय आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र,	शिक्षा शाखा, स्वास्थ्य शाखा,खानेपानी संस्थान,	३ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत, रू.
आश्रयस्थल, मन्दिर) आँकलन गरी सार्वजनिकरण गर्ने			सूचना तथा प्राविधि शाखा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	
जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना तर्जुमा गरी आवश्यक सूचना सार्वजनिकिकरण गर्ने	जोखिम संवेदनशील क्षेत्रको सूचना प्रवाह भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	नगरस्तरीय विपद व्यवस्थापन समिति, LEOC, EDMS	नक्शा शाखा, प्राविधिक शाखा योजना शाखा	५ लाख
पहिरो, आगलागी, चट्याङ्ग, बाँदर आतंक, सडक दुर्घटना जस्ता प्रकोप जोखिम क्षेत्र पहिचान गरि प्राविधिक रुपमा नक्सांकन गरी सार्वजनिक गर्ने ।	नक्शांकन आवधिक हुनेछ ।	अल्पकालिन	नगरस्तरीय विपद व्यवस्थापन समिति, LEOC, EDMS	नक्शा शाखा, प्राविधिक शाखा योजना शाखा	७ लाख
अतिप्रभावित र अति संकटासन्नता घरधुरीको अधावधिक रेकर्ड राख्ने र उक्त तथ्यांक लिंग, उमेर अपाङ्गता, जात जातियताको आधारमा खण्डिकृत हुनुपर्ने । disaggregated data) को सार्वजनिकरण गरी सु-सुचित गर्ने ।	पहिरो, हावाहुरी, चट्याङ्ग, बाँदर आतंक जोखिममा रहेका घरधुरीको आवाधिक अभिलेख हुनेछ ।	अल्पकालिन	नगरस्तरीय विपद व्यवस्थापन समिति, LEOC, EDMS	सूचना प्राविधि शाखा,	५ लाख
मौसम पूर्वानुमान प्रणालीको विकास गरि समुदाय सम्म पुचाउने साथै सार्वजानिक रुपमा उपलब्ध गराउने ।	मौसम पूर्वानुमानमा समुदाय लगायत सर्वसाधरणको पहुँच बढेको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	LEOC, EDMS	नगरस्तरीय विपद व्यवस्थापन समिति, WDMC जल तथा मौसम पूर्वानुमान शाखा,	३ लाख
पहिरोको जोखिम क्षेत्र पहिचान गरि नक्शंकन गर्ने	पहिरो जोखिम क्षेत्रको नक्शांकन भएको हुनेछ ।		स्थानीय आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र, सूचना तथा प्राविधि शाखा (ITSection)	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	५ लाख

रणनीतिक क्रियाकलापाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
भूकम्प जोखिमको आँकलन र विश्लेषण गरी नक्सा सहित सरोकारवालाहरुलाई सु-सुचित गरि सार्वजनिक रुपमा उपलब्ध गराउने ।	जोखिमको आँकलन र विश्लेषण गरी नक्सा सहित सरोकारवालाहरु सु-सुचित हुनेछन	मध्यकालिन,	स्थानीय आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र, सूचना तथा प्राविधि शाखा, प्राविधिक शाखा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	१० लाख
नेपाल सरकार र स्थानीय सरकारले लागु गरेका भवन निर्माण आचार संहिता पूर्णरुपमा लागु गर्ने	भवन आचार संहिता पूर्णरुपमा लागु हुनेछ	दिर्घकालिन	प्राविधिक शाखा, नक्शा शाखा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका	५ लाख
संवेदनशील भूउपयोग योजनाले देखाएको भूकम्प जोखिम क्षेत्रको घरधुरीको आवधिक रेकर्ड राखी सार्वजनिकरण गर्ने	रेकर्ड अधावधी र सार्वजनिक रुपमा उपलब्ध भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	प्राविधिक शाखा, नक्शा शाखा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका	५ लाख
जलवायूजन्य जोखिम (खडेरी, चट्याङ, हावाहुरी, बाँदर आतंक, शीतलहर) रेकर्ड राखी सार्वजनिकरण गर्ने	सबै खाले प्रकोपहरुको तथ्यांक व्यवस्थित भएको हुनेछ।	अल्पकालिन,	LEOC, EDMS	नगरकार्यपालिका, LDMC, WDMC	३ लाख
जलवायूजन्य प्रकोप क्षेत्रको अध्ययन र अनुसन्धान, प्रकोपको आँकलन र नक्शांकन गरी सार्वजानिक रुपमा उपलब्ध गराउने ।	जोखिम घरधुरीको आवाधिक अभिलेख हुनेछ	मध्यकालिन,	LEOC, EDMS	नगरकार्यपालिका, LDMC, WDMC	१५ लाख
जलवायू जोखिम बस्ती र घरधुरीको संकटासन्नता आँकलन गरी अधावधिक अभिलेख तयार गर्ने र सार्वजनिक रुपमा उपलब्ध गराउने	जोखिम घरधुरीको आवाधिक अभिलेख हुनेछ	अल्पकालिन	LEOC, EDMS	नगरकार्यपालिका, LDMC, WDMC	१५ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत, रू.
जलवायूजन्य जोखिमको आधारमा महिला अति विपन्न, दलित, जनजाती अपाङ्गता भएका व्यक्ति लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक तथा संकटासन्न घरधुरीलाई विशेष योजना तर्जुमा गरी सार्वजनिकरण गर्ने ।	अति संकटासन्न घरधुरीलाई विशेष योजना तर्जुमा र लागु	मध्यकालिन	महिला वालवालिका तथा जेष्ठनागरीक अपाङ्गता संरक्षण शाखा	LEOC, EDMS, नगरकार्यपालिका, LDMC, WDMC	१० लाख
सडक दुर्घटनाका जोखिम सम्भावित क्षेत्रहरुको नक्शांकन गरी सर्वाजनिक रुपमा उपलब्ध गराउने साथै उक्त स्थानहरुको सडक अनुगमन प्रणाली विकास र स्थापना गर्ने	प्रकोप नक्शा उपलब्ध हुनेछ । दुर्घटनाको तत्काल जानकारी हुनेछ ।	मध्यकालिन,	स्थानीय सुरक्षा निकाय(ट्राफिक कार्यालय), नगरप्रहरी	LEOC, EDMS, नगरकार्यपालिका, LDMC, WDMC	१५ लाख
आगलागी जोखिम नक्शांकन गर्ने	आगलागी सम्बन्धी नक्शांकन भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	LEOC,EDMS, नगर प्रहरी	नगरकार्यपालिका, LDMC, WDMC	३ लाख
आगलागी सचेतना सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रम गर्ने	आगलागी सम्बन्धी जानकारीको सहज उपलब्धता हुनेछ ।	अल्पकालिन	LEOC,EDMS, नगर प्रहरी	नगरकार्यपालिका, LDMC, WDMC	५ लाख
चट्याङ जोखिम नक्शांकन गरि सचेतना क्रियाकलपाहरु गर्ने	चट्याङ जोखिम क्षेत्रको नक्शांकन भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	LEOC,EDMS, नगर प्रहरी	नगरकार्यपालिका, LDMC, WDMC	३ लाख

ख) जोखिमको नक्शाङ्कनमा संस्थागत र एकरुपता कायम

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
यस न.पा. अन्तर्गतको जोखिम नक्शाङ्कन पद्धती र प्रकृयालाई संस्थागत गर्नका लागि साझा ढाँचाको विकास र सुरवात गर्ने	साझा ढाँचाको लागी न.पा.ले निर्देशिका उपलब्ध गराएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	LEOC, EDMS	नगरकार्यपालिका, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	३ लाख
जोखिम विश्लेषण र तथ्यांक अभिलेखिकरण गर्न विभिन्न सम्बन्धित निकायहरु वीच संयन्त्र निर्माण गरी न.पा. भित्र गरिने यसप्रकारका कृयाकलापमा एकरुपता ल्याउन उक्त संयत्रलाई जिम्मेवारी दिने	संयत्रको निर्माण गरी तथ्यांक संकलनम एकरुपता भएको हुनेछ । साथै संयन्त्रको नेतृत्वदायी भूमिका हुनेछ ।	मध्यकालिन	विपद् सम्पर्क व्यक्ति, LEOC, EDMS	नगरकार्यपालिका, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	५ लाख
बहु - प्रकोप जोखिम संवेदनशिल भू-उपयोग योजना तयारी गरी सार्वजनिक रुपमा उपलब्ध गराउने	भू-उपयोग योजनाहरुको सार्वजनिक रुपमा उपलब्ध हुनेछ	मध्यकालिन	नगरकार्यपालिका, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	EDMS, LEOC, IT Section	३ लाख

ग) ज्ञान व्यवस्थापन र सूचना प्रणाली

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
निलकण्ठ न.पा. अन्तर्गत रहने गरी विपद् जोखिम व्यवस्थापनको क्षेत्रमा भएका भै रहेका र आँकलन गरिएका कृयाकलापहरुको उपयुक्त अभिलेखिकरण गरी स्थानीय आपतकालिन कार्यसञ्चालन केन्द्रमा व्यवस्थित गर्ने	विपद् व्यवस्थापन स्रोतको स्थापना भएको हुनेछ । विपद् सम्बन्धी सम्पूर्ण तथ्यांक र कार्यक्रमको अभिलेखिकरण र सूचना	दिर्घकालिन	LEOC, IT Section, EDMS	नगरकार्यपालिका, LDMC	५ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
	सार्वजनिक रुपमा उपलवध हुनेछ ।				
स्थानीय स्तरमा संचालित मिडिया सामाजिक संजाल तथा छापा मार्फत विपद् जोखिम सम्बन्धी प्रचार प्रसार प्रभावकारी रुपमा गर्ने ।	विपद् जोखिमको बारेमा जनमानसमा समुदायमा व्यापक प्रसार प्रचार भई यथेष्ट जानकारी भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन,	LEOC, EDMS	नगरकार्यपालिका, स्थानयि विपद् व्यवस्थापन समिति	३ लाख
मौसमी केन्द्रको स्थापना गर्दै हुरीबतास जोखिम क्षेत्रको पहिचान गर्ने ।	मौसमी केन्द्रको स्थापना गरी जोखिम क्षेत्र पहिचान भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	LEOC, IT Section, EDMS	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, नगरकार्यपालिका, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	५ लाख
महिला अति विपन्न ज्येष्ठ नागरिक अशक्त अपाङ्गता भएका व्यक्ति, वालवालिका विद्यार्थी साथै अन्य अति संकटासन्न समुदायसम्म विपद् जोखिमको बारेमा जानकारी पुऱ्याउने प्रभावकारी संचारको रणनीति तयार गर्ने	रणनीति तयार भई कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन,	महिला तथा वालवालिका शाखा	नगरकार्यपालिका, LDMC, LEOC,EDMS	५ लाख
निलकण्ठ नगरपालिकाले पूर्व सूचनामा आधारित विपद् जोखिम व्यवस्थापन प्रणालीको स्थापना गर्ने ।	विपद जोखिम पूर्व सूचना प्रणाली स्थापना भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, LEOC	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग EDMS, नगरकार्यपालिका	१५ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
निलकण्ठ न.पा. अन्तर्गत स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र (Local Emergency Operation Center/LEOC) लाई केन्द्रीय संचालन केन्द्र प्रादेशिक र जिल्ला आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्रसँग कार्यगत सम्बन्ध विस्तार गर्ने ।	LEOC को DEOC, PEOC र NEOC सँग कार्यगत सम्बन्ध विस्तार भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	स्थानीय आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र (LEOC)	LDMC,DEOC, PEOC,NEOC	३ लाख
पहिरो, हावाहुरी, भूकम्प जस्ता ठुला विपद्लाई मौसम पूर्वनुमानमा आधारित पूर्व सूचना प्रणाली (Forecasting based Early Warning System/EWS)मा आधारित विपद् व्यवस्थापन गर्न प्रभावकारी रणनीति तयार गर्ने । साथै पूर्व सूचना प्रणालीमा महिला तथा अति विपन्न संकटासन्न समुदायको पहुँच बढाउने ।	EWS सुदृढीकरण भई मौसम पूर्वानुमानमा आधारित विपद् पूर्व सूचना सम्प्रेषण भई क्षति न्यूनिकरण हुनेछ	दिर्घकालिन	स्थानीय आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्र (LEOC) EDMS	LDMC, DEOC, PEOC, NEOC, महिला तथा वालवालिका शाखा	२ लाख

घ) सरोकारवालाहरुको क्षमताको अभिवृद्धि

विपद्लाई महत्व दिई योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्न विपद् जोखिम बारे बुझाईका लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्न विभिन्न अध्ययन, अध्यापन, अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण कार्यक्रमहरु गर्नु पर्ने आवश्यकता छ । विद्यमान प्रशिक्षण केन्द्रहरुका क्षमता अभिवृद्धि गर्ने र राष्ट्रिय देखि स्थानीय स्तरसम्म विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि प्रशिक्षण र अनुसन्धान केन्द्रहरु स्थापना गर्ने आवश्यकता छ । यसका लागि निम्न रणनीतिक क्रियाकलापहरु निर्धारण गरिएको छन् ।

रणनीतिक क्रियाकलपा	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत, रू.
विद्यालयदेखि विश्व विद्यालय सम्मको पाठ्यक्रममा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन सम्बन्धी विभिन्न पक्षमा विद्यालयगत, विषयगत र अन्तर-विद्यालयगत पाठ्यक्रम निर्माण गरी अध्ययन, अध्यापन र अनुसन्धान प्रणालीलाई संस्थागत गर्ने ।उक्त पाठ्यक्रममा लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण पनि समावेश गर्ने ।	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनको क्षेत्रमा दक्ष जनशक्ति विकास भै विपद् जोखिम बुझाईमा वृद्धिभएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	शिक्षा शाखा	विपद् सम्पर्क व्यक्ति, LEOC, EDMS, LDMC, नगरकार्यपालिका	२० लाख
पेशेवर सवारी चालकहरुको लागि नियमित सडक सुरक्षा शिक्षा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने	सडक दुर्घटना कम गर्न पेशेवर सवारी चालकहरुको क्षमता विकास भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	ट्राफिक कार्यालय, नगरप्रहरी	LEOC, EDMS, LDMC,	५ लाख
वन्य जन्तुबाट वाली सुरक्षित हुनसक्ने उपयाहरुको बारेमा जनचेतना अभियान सञ्चालन गर्ने ।	वन्यजन्तुबाट हुन सक्ने क्षति न्यूनीकरण गर्ने उपयाहरु जोखिम समुदायले अवलम्बन गरेको हुनेछन ।	अल्पकालिन	EDMS,LEOC, WDMC,	LDMC, नगरकार्यपाकिा	३ लाख
सडक दुर्घटनाका कारण र असर बारे प्रभावकारी सूचना सम्प्रेषण सञ्जाल निर्माण गर्ने ।	प्रभावकारी सूचना सम्प्रेषण सञ्जाल निर्माण भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	ट्राफिक कार्यालय, नगरप्रहरी	LEOC, EDMS, LDMC,	३ लाख
महिला, दलित, वालवालिका,ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति अति संकटासन्न समुदायहरु समुदायहरु र सम्पूर्ण सरोकारवालाहरुको लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी पाठ्यक्रमको विकास गरी प्रशिक्षण	संकटउन्मुख समुदायहरु र सरोकारवालाहरुको विपद् जोखिम सम्बन्धी बुझाईमा क्षमता विकास भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	महिला तथा वालवालिका शाखा, EDMS,	LEOC, LDMC,	५ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपा	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
कार्यक्रम संचालन गर्ने । उक्त पाठ्यक्रमलाई वैकल्पिक माध्यमहरुमा पहुँचयुक्त बनाउने					
विद्यार्थी, अभिभावक, शिक्षक, स्वास्थ्यकर्मी, खानेपानी सेवा प्रदायक, सामुदायिक संस्था तथा उपभोक्ताहरुका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनमा खेल्नुपर्ने भूमिकाबारे जानकारी मूलक सामग्री बनाई प्रचार प्रसार गर्ने, तालीम प्रदान गर्ने र विभिन्न तहमा अनुभवको आदान प्रदान गर्ने ।	विद्यार्थी, अभिभावक, शिक्षक, स्वास्थ्यकर्मी, खानेपानी सेवा प्रदायक, सामुदायिक संस्था तथा उपभोक्ताहरुको विपद् जोखिम बुझाईमा क्षमता वृद्धि भएको हुनेछ ।	अल्पकालीन	EDMS, शिक्षा शाखा,स्वास्थ्य शाखा, खानेपानी संस्थान	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका	६ लाख
राजनीतिक दल तथा भातृ संगठनहरुका सदस्यहरु निर्वाचित जनप्रतिनिधि, विषयगत निकायका सम्पर्क व्यक्ति, विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्थाहरुलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण ऐन, नियम, नीति, रणनीतिक कार्ययोजना बारे अभिमुखिकरण गर्ने	विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी कानूनी तथा नियामक व्यवस्था बारे व्यापक जानकारी भै निर्णय प्रक्रिया प्रभावकारी भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन	विपद् सम्पर्क व्यक्ति, EDMS,LEOC	LDMC, नगरकार्यपालिका	२ लाख
विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धमा सचेतना जगाउने कार्यक्रमहरुको विकास तथा संचालन गर्नका लागि समूदायमा आधारित संघ, संस्था गैर-सरकारी संघसंस्था संगठन तथा अन्य सरोकारवालाहरु सँग सहकार्य गर्ने	विपद् जोखिम सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि व्यापक सहकार्य भएको हुनेछ ।	अल्पकालीन	सामाजिक शाखा, EDMS,LEOC	LDMC, नगरकार्यपालिका	२ लाख
व्यापारी, व्यवसायी र उद्यमीहरुलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरणबारे प्रशिक्षण दिई उनीहरुको जवाफदेहीता, सहभागिता र जिम्मेवारीबोध बढाउने ।	नीजि क्षेत्र विपद् जोखिमबारे जानकार भई जिम्मेवार भएको हुनेछ ।	अल्पकालीन	विपद् सम्पर्क व्यक्ति, उद्योग वाणिज्य संघ	LDMC,LEOC, नगरकार्यपालिका	२ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपा	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत, रू.
विपद् जोखिम सम्बन्धी चेतना तथा प्रशिक्षणका लागि विस्तृत राष्ट्रिय र स्थानीय स्तरको कार्यक्रमको विकास गरी संचालन गर्ने	विपद् जोखिम सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि भएको हुनेछ।	अल्पकालीन	विपद् सम्पर्क व्यक्ति, EDMS	LDMC, LEOC,	२ लाख
विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा विद्यमान प्रशिक्षण केन्द्रहरुका क्षमता सुदृढीकरण गर्ने	विद्यमान प्रशिक्षण केन्द्रहरुका विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन क्षमता सुदृढ भएको हुनेछ।	अल्पकालीन	EDMS, LEOC	LDMC, विपद् सम्पर्क व्यक्ति, नगरकार्यपालिका	२ लाख
विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा सहयोग पुराउन सक्ने विभिन्न क्षेत्र समेट्ने गरि समावेशी कार्यदल गठन र आवश्यक तालीम प्रदान गरि विज्ञ जनशक्ति निर्माण	स्थानीय स्तरमा नै दक्ष जनशक्ति तयार भएको हुनेछन ।	मध्यकालीन	EDMS, LEOC	LDMC, विपद् सम्पर्क व्यक्ति, नगरकार्यपालिका	५ लाख
स्थानीय तहमा प्रकोप, संकटउन्मुखता तथा जोखिम आँकलन, व्याख्या र समय समयमा अद्यावधिक गर्ने, जोखिम संवेदनशिल भू-उपभोग योजना तयारी, विपद् प्रभाव मूल्यांकन सम्बन्धमा सरोकारवाला र पेशाकर्मीहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम गर्ने	जोखिम आँकलन र व्याख्या अद्यावधिक गर्ने कार्यमा क्षमता सुदृढ भएको हुनेछ।	दीर्घकालीन	EDMS, LEOC	LDMC, विपद् सम्पर्क व्यक्ति, नगरकार्यपालिका, प्राविधिक शाखा, IT Section	५ लाख
विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायू परिवर्तन अनुकुलनका सवाल, समस्या र समाधान माथि अनुसन्धान र क्षमता विकास गर्ने	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायू परिवर्तन अनुकुलनका लागि नयाँ प्रविधि तथा	दीर्घकालीन	EDMS, LEOC, प्राज्ञिक समूह, शिक्षक	LDMC, विपद् सम्पर्क व्यक्ति, नगरकार्यपालिका,	५ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपा	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
	प्रणालीको विकास भएको हुनेछ ।			प्राविधिक शाखा, IT Section	
सरोकारवालाहरुका विस्तृत विवरण तयार गरी समय सापेक्ष र माग अनुसार प्रशिक्षण दिइ विपद् जोखिम व्यवस्थापन दक्ष बनाउन तालीम/ प्रशिक्षण र शीप हस्तान्तरण गर्ने	प्रत्येक वडाहरुमा समावेशी दक्ष जनशक्ति तयार भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन,	विपद् सम्पर्क व्यक्ति, LEOC, EDMS	LDMC, नगरकार्यपालिका	३ लाख
वडा र समुदाय स्तरमा विभिन्न कार्यदल गठन, गरी क्षमता विकासलाई विस्तार र संस्थागत गर्ने जसमा अति संकटासन्न समुदायलाई प्राथमिकता दिने ।	विभिन्न कार्यालयले विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा सकृय भूमिका निर्वाह गरेका हुनेछन् ।	अल्पकालिन	EDMS, LEOC, WDMC,	LDMC, CDMC, नगरकार्यपालिका	५ लाख

प्राथामिकता क्षेत्र : २

विपद् शासकिय पद्धतीको सुदृढिकरण

क) स्थानीय / समुदाय स्तरमा संस्थागत विकास

ख) कानून तथा नियामक निर्माण

ग) पारदर्शिता, समावेशिता र अनुगमन प्रणालीको सुदृढिकरण

घ) सहकार्य र साझेदारी

क) स्थानीय/समुदाय स्तरमा संस्थागत विकास

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
निलकण्ठ न.पा. अन्तर्गत विपद् व्यवस्थापन शाखामा कर्मचारी तथा अन्य स्रोत, साधन, सम्पन्न सहित कार्य संचालन गर्ने	साधन श्रोत तथा कर्मचारी सहितको विपद् व्यवस्थापन शाखा संचालन भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन	LDMC	नगरकार्यपालिका, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, शाखा प्रमुख,	१० लाख
विपद् जोखिम न्यूनीकरण कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्न, नगरपालिका स्तरीय समन्वय संयत्र स्थापना गर्ने	स्पष्ट जिम्मेवारी र कार्य योजना सहित संयत्रको स्थापना भई काम गरिरहेको हुनेछ ।	अल्पकालिन	LDMC, विपद् सम्पर्क व्यक्ति,	EDMS, विभिन्न शाखा प्रमुख	३ लाख
प्रत्येक विषयगत कार्यालय / इकाईहरुमा विपद् सम्बन्धी स्पष्ट नीति सहित शाखा वा जिम्मेवार व्यक्ति तोक्ने ।	न.पा. अन्तर्गत रहेका र अन्य सरोकारवालाहरुको कार्यालयमा स्पष्ट नीति सहित विपद् व्यवस्थापनका लागि जिम्मेवार व्यक्ति तोकी कार्य संचालन भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	प्रत्येक शाखा प्रमुख	नगरकार्यपालिका, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, EDMS	३ लाख
विद्यालय स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति / क्लव गठन गर्ने र पाठ्यक्रममा विपद सम्बन्धी विषय बस्तु समावेश गर्ने	न.पा. अन्तर्गतका विद्यालयहरुमा समिति वा क्लव गठन भई पाठ्यक्रममा विपद् सम्बन्धी विषय बस्तु समावेश भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन,	शिक्षा शाखा	विपद् सम्पर्क व्यक्ति, नगरकार्यपालिका, LDMC	हरेक एउटा विद्यालयमा २० हजार

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
सार्वजनिक महत्वका र जिविकोपार्जनसँग सम्बन्धी साधन वा पूर्वाधारहरुको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न विपद् विशेष कोष र अनुगमन संयत्र स्थापना गर्ने ।	विशेष कोष स्थापना र अनुगमन प्रणालीको स्थापना भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति(LDMC)	प्राविधिक शाखा, LEOC, EDMS, नगरकार्यपालिका	७ लाख
निलकण्ठ न.पा. र वडा स्तरीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र स्थापना गर्ने	प्रभावकारी रुपमा विपद् पूर्व-तयारी र आपतकालीन प्रतिकार्य भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	LEOC	LDMC, WDMC, नगरकार्यपालिका	हरेक वडामा ५ लाख
वडा / समुदाय र नगर स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धि गरि यो कार्ययोजना कार्यान्वयन र सहजिकरण गर्ने स्पष्ट निर्देशन निर्माण गर्ने ।	समितिहरुको प्रभावकारी संस्थागत व्यवस्था भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	EDMS, LDMC, LEOC	नगरकार्यपालिका, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	५ लाख
सडक दुर्घटना, पहिरो, भूकम्प, चट्याङ्ग तथा न.पा. अन्तर्गत हुन सक्ने अन्य प्रकोप र विपद्को अनुगमन प्रणालीलाई प्रभावकारी राख्न विपद् अनुगमन समितिको गठन गर्ने ।	पूर्व तयारी र प्रतिकार्य योजना सहित उक्त दुवै कार्य प्रभावकारी र समयमानै कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति(LDMC)	EDMS, LEOC, नगरप्रहरी, विपद् सम्पर्क व्यक्ति	२ लाख
विपद् मोवाईल Apps को विकास गरि सूचना प्रवाह तथा संकलन गर्ने ।	विपद् मोवाईल Apps को विकास भई कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	IT Section, LEOC	नगरकार्यपालिका, LDMC, EDMS	१५ लाख

ख) कानून तथा नियामक निर्माण

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत, रू.
भवन निर्माण ऐन समयानुसार र स्थान विशेषको आधारमा अधावधिक गरी नियम, विनियम बनाउने	विपद् प्रतिरोधात्मक भवन निर्माणका लागि नितिगत व्यवस्था भएको हुनेछ।	अल्पकालिन	प्राविधिक शाखा, नक्शा शाखा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, (LDMC), EDMS	३ लाख
सार्वजनिक र जीविकोपार्जनसंग सम्बन्धितसाथै पूरातात्विक सम्पदाहरु र पूर्वाधारहरुको प्रवलिकरण(Retrofitting) का लागि निर्देशिका तयार गर्ने।	जोखिमयुक्त पूर्वाधारहरुको प्रवलिकरण निर्देशिका उपलब्ध भएको हुनेछ।	अल्पकालिन	प्राविधिक शाखा, नक्शा शाखा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति (LDMC), EDMS , विपद् सम्पर्क व्यक्ति	१.५ लाख
विषयगत र क्षेत्रगत योजनाहरुमा विपद जोखिम न्यूनीकरण मूलप्रवाहीकरण गर्न निर्देशिका तयार गर्ने	विषयगत क्षेत्रको सबै विकासका योजनामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मूलप्रवाहीकरण भएको हुनेछ।	अल्पकालिन	EDMS, LDMC,	योजना शाखा, नगरकार्यपालिका, WDMC	५ लाख
नगरपालिका स्तरीय जलवायू परिवर्तन र जलवायू जन्य विपद् जोखिम न्यूनीकरण निर्देशिका र योजना अद्यावधिक गर्दै लैजाने।	उक्त योजनाहरु यस कार्ययोजनामा समावेश भएको हुनेछ।	मध्यकालिन	EDMS, LDMC,	नगरकार्यपालिका, WDMC, LEOC	५ लाख
प्रमुख / मुख्य पूर्वाधार सम्बन्धि योजना छनौट र कार्यान्वयन गर्नु पूर्व वातावरण र जलवायू परिवर्तन जोखिम अध्ययन गर्न निर्देशिका तयार गरी लागु गर्ने।	अध्ययन र मूल्यांकन गर्ने कार्यढाँचा तयार भएको हुनेछ।	अल्पकालिन	प्राविधिक शाखा EDMS,	LDMC, नगरकार्यपालिका,	१० लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
नगरपालिका अन्तर्गत संचालन र व्यवस्थापन गरिने प्राकृतिक स्रोत साधन सम्बन्धी योजना र परियोजनामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी निर्देशिका तयार गरी लागु गर्ने	निर्देशिका पूर्णरुपमा अवलम्बन र कार्यान्वय भएको हुनेछ।	मध्यकालिन,	प्राविधिक शाखा EDMS,	LDMC, नगरकार्यपालिका,	५ लाख
नगर र वडा स्तरीय विपद् तथा आपतकालीन कोष र कार्य संचालन विधि तयार गर्ने	आपतकालीन कोष र कार्य संचालन तयार भई कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	EDMS, LEOC	LDMC, नगरकार्यपालिका,	७ लाख
आपतकालीन अवस्था लैङ्गिक तथा संकटासन्न समुदायको (vulnerable groups) सुरक्षा र लैङ्गिक हिंसा रोकथाम गर्न निर्देशिका तयार गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने	आपतकालिन अवस्था वा विपदको समयमा लैङ्गिक हिंसा रोकथाम निर्देशिका कार्यान्वयन भई आपतकालीन समयमा लैङ्गिक तथा अन्य संकटासन्न समुदायको (सुरक्षा र लैङ्गिक हिंसा रोकथाम र उचित प्रतिकार्य भएको हुनेछ।	अल्पकालिन	सामाजिक शाखा, EDMS	LDMC, नगरकार्यपालिका,	२ लाख
विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा उत्कृष्ट योगदान पुऱ्याउने कर्मचारी, संघ, संस्थाहरुलाई प्रोत्साहन र हौसलाका लागि पुरस्कृत गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने।	पुरस्कार प्रणाली विकास र स्थापित भई सम्बन्धित कर्मचारी, संघ/संस्थाहरुको कार्य सम्पादनमा आफै सुधार भएको हुनेछ।	अल्पकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, EDMS	नगरकार्यपालिका, विभिन्न शाखा प्रमुख	१ लाख

रणनीतिक क्रियाकलापाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
स्थानीय र समुदाय स्तरमा विपद्को समयमा प्रतिकार्य गर्न गठित स्वयं सेवकको परिचालनका लागि आवश्यक निर्देशिका तयार गरी लागु गर्ने	निर्देशिका उपलब्ध भै लागू भएका हुनेछ ।	अल्पकालिन	EDMS, विपद् सम्पर्क व्यक्ति, LEOC	LDMC,WDMC नगरकार्यपालिका	१ लाख
स्वास्थ्य आपतकालीन कार्य संचालन विधि तयार गर्ने	स्वास्थ्य आपतकालीन कार्य संचालन विधि उपलब्ध भएको हुनेछ	अल्पकालिन	स्वास्थ्य शाखा	EDMS, LEOC, LDMC, नगरकार्यपालिका	५ लाख
विपद् पश्चात फोहोर भग्नावशेष व्यवस्थापन गर्ने निर्देशिका तयार गर्ने	निर्देशिका लागु भएको र फोहोर भग्नावशेष प्रभावकारी व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	स्वास्थ्य शाखा EDMS	, LEOC, LDMC, नगरकार्यपालिका	३ लाख
विपद् पश्चात खोज तथा उद्धार कार्यको लागि मापदण्ड विकास र निर्देशिका तयार गर्ने ।	मापदण्ड विकास र निर्देशिका लागु भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	स्थानीय सुरक्षा निकाय, EDMS, LEOC	नगर प्रहरी, LDMC, नगरकार्यपालिका	५ लाख
नीजि क्षेत्रको सहभागिता र विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा योगदान पुचाउनका लागि निर्देशिका तयार गरी सहभागिता र योगदानमा अभिवृद्धि गर्ने	न.पा. र जिल्ला साथै प्रदेशस्तरमा कार्यरत नीजि क्षेत्रको सहभागिता भई विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा उल्लेख्य लगानी र योगदान भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन,	विपद् सम्पर्क व्यक्ति, उद्योग वाणिज्य संघ, EDMS, LEOC	LDMC, LEOC, नगरकार्यपालिका	५ लाख
विपद्को समयमा पशु पंक्षी र चौपाय व्यवस्थापन निर्देशिका तयार गर्ने	निर्देशिका तयार गरी लागु भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	भेटेनरी तथा पशु शाखा	EDMS, LEOC, LDMC, नगरकार्यपालिका	५ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
विपद् कार्ययोजनाको अनुगमन प्रगति समिक्षा मूल्यांकन गरी आवद्यावधिक गर्नको लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण अनुगमन / मूल्यांकन निर्देशिका तयार गर्ने	निर्देशिका तयार भई लागु भएको हुनेछ।	मध्यकालिन,	LDMC, EDMS, LEOC	नगरकार्यपालिका	५ लाख

ग) पारदर्शिता, समावेशिता र अनुगमन प्रणालीको सुदृढिकरण

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
विपद् व्यवस्थापनका लागि कार्यान्वयन भएका योजनाहरुको नगर/ वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको मातहतमा सामाजिक लेखा परिक्षण गर्न निर्देशिका तयार गर्ने	लेखा परिक्षण निर्देशिका तयार भएको हुनेछ।	मध्यकालिन	लेखा शाखा, LDMC, EDMS	नगरकार्यपालिका	३ लाख
नगरपालिकामा संचालन हुने विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना / परियोजना संचालन गर्ने संघ/ संस्था परिचालन सहजिकरण निर्देशिका तयार गर्ने।	संस्था परिचालन निर्देशिका तयार र लागु भएको हुनेछ	मध्यकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	प्राज्ञिक समूह, नगरकार्यपालिका, EDMS, LEOC	३ लाख
विपद् जोखिम व्यवस्थापनको सम्पूर्ण प्रकृया र चरणहरुका लैङ्गिक र समावेशीकरण सवाल र साथै सहभागित्मक	सहभागिता सुनिश्चित भएको हुनेछ	अल्पकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	प्राज्ञिक समूह, नगरकार्यपालिका, EDMS, LEOC,WDMC	३ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	**जिम्मेवारी**	**सहयोगी निकाय**	**अनूमानित लागत, रू.**
लैङ्गिक समनता र सामाजिक समावेशीकरण संवेदनशिल विपद् न्यूनीकरण पद्धती लागु गर्ने ।					
संकटासन्न समुदाय घरधुरी समूहहरुको विपद् व्यवस्थापनका सम्पूर्ण चरणहरुमा अर्थपूर्ण सहभागिता बढाई उनीहरुको समूह गठन गरी संस्थागत विकासको लागि योजना तर्जुमा र लागु गर्ने	सहभागिता सुनिश्चित भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	विकास साझेदार संस्थाहरु नगरकार्यपालिका, EDMS, LEOC, NRCS	६ लाख
विपद् व्यवस्थापनमा लैङ्गिक समनता र सामाजिक समावेशिकरण सम्बन्धी स्पष्ट निर्देशिका/कार्ययोजना तयार गर्ने	निर्देशिका तयार भई लागु भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरकार्यपालिका, EDMS, LEOC, महिला वालवालिका, असक्त तथा जेष्ठनागरिक शाखा (सामाजिक शाखा)	३ लाख
अति संकटासन्न परिवारको लागि विशेष लक्षित कार्यक्रम (Special Target Program) लागु गर्ने	उत्थानशिल समाजको निर्माण भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरकार्यपालिका, EDMS, LEOC, WDMC	५ लाख
प्रत्येक वडामा विपद् व्यवस्थापन, जलवायू परिवर्तन वातावरण संरक्षण साथै यससँग सम्बन्धित अन्य कार्यक्रममा सम्पूर्ण नागरिकको सहज पहुँच र सहभागिताको लागि सामाजिक परिचालनको व्यवस्था गरी प्रभावकारी सहभागिताको सुनिश्चित गर्ने	प्रत्येक वडाले सामाजिक परिचालक भर्ना गरी प्रतिनिधित्व र प्रभावकारी सहभागितात्मक कार्यक्रम संचालन गरेका हुनेछन् ।	मध्यकालिन	WDMC, वडाकार्यालय,	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका, EDMS,LEOC	५० लाख
सरोकारवाला सम्मिलित संयुक्त अनुगमन / मूल्यांकन समिति गठन गरी आवधिक प्रगती समिक्षा गर्ने ।	सर्बपक्षिय समिति गठन भई कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरकार्यपालिका, EDMS,LEOC	२ लाख

घ) सहकार्य र साझेदारी

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा नीलकण्ठ नगरपालिका अन्तर्गत कार्यरत र संलग्न सरकारी, रेडक्रस, सुरक्षा निकाय, गै.स.स. नीजि क्षेत्र तथा व्यक्तिहरु सम्मिलित नगरस्तरीय संजाललाई प्रभावकारी रुपमा परिचालन गर्ने	उक्त संजालद्धारा नियमानुसार कार्य संचालन गरेको हुनेछ।	अल्पकालिन	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्य मञ्च	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका, EDMS	२ लाख
विभिन्न क्षेत्रगत निकाय साथै राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था, नीजिक्षेत्रसँग समन्वय गर्ने रणनीति – Coordination Strategy) तयार गर्ने।	तयार भई कार्यान्वय भैरहेको हुनेछ।	मध्यकालिन	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्य मञ्च	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका, EDMS	१ लाख
विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्दा प्रचलित कानून र प्रकृया तथा चरणहरुलाई अनुसरण गरी सहभागितात्मक हुनको लागि न.पा. स्थित विषयगत कार्यालयहरुलाई सहजिकरण गर्ने न्यूनतम मापदण्ड तोकी विपद् योजना तर्जुमा निर्देशिका तयार गर्ने	निर्देशिका तयार भै योजनास्तरमा नै विपद्का समस्याहरु समायोजन गरी विषयगत कार्यालयहरुले योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गरेका हुनेछन्।	अल्पकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, विषयगत शाखाहरु	नगरकार्यपालिका, वडाकार्यालय EDMS,LEOC, WDMC	५ लाख

प्राथमिकता : ३

लगानी प्रवर्द्धन र उत्थानशिलता वृद्धि

क) जिविकोपार्जन र उत्थानशिल क्षेत्रमा लगानी

ख) फराकिलो सामाजिक सुरक्षाको दायरा

ग) नीजि क्षेत्रको संलग्नता र लगानी वृद्धि

क) जिविकोपार्जन र उत्थानशिल क्षेत्रमा लगानी

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
अति विपन्न तथा संकटासन्न परिवारहरुको लागि जीवनस्तर सुधार गर्ने कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयनमा लगानी गर्ने	यस्ता परिवारहरुको विपद् उत्थानशिलतामा सुधार भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	योजना शाखा, नगरकार्यपालिका, वडा कार्यालय EDMS,LEOC, WDMC	बार्षिक १५ लाख
विपद् जोखिम क्षेत्रमा आधारभूत आवश्यकता सेवा / सुविधाहरुको विशेष कार्यक्रम संचालन गर्ने (खानेपानी, स्वास्थ्य, पोषण, बाल स्वास्थ्य, महिला, वृद्ध वृद्धा)	विपद् जोखिम क्षेत्रहरुमा आधारभूत कार्यक्रमहरु प्रभावकारी रुपमा संचालन भैरहेको हुनेछन् ।	मध्यकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	योजना शाखा, नगरकार्यपालिका, वडा कार्यालय EDMS,LEOC, WDMC	बार्षिक २० लाख

रणनीतिक क्रियाकलापहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
पहिरो,चट्याङ, हावाहुरी, महामारी, तथा अन्य प्रकोपबाट बच्न पूर्व तयारी योजना तर्जुमा गरी सम्बन्धित निकायलाई मार्ग निर्देशन दिने ।	योजना तर्जुमा भई विषयगत तथा सम्बन्धित निकायहरुले कार्यान्वयन गरेका हुनेछन ।	अल्पकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरकार्यपालिका, वडा कार्यालय EDMS,LEOC, WDMC	२ लाख
सवारी साधन दुर्घटना हुने जोखिम क्षेत्रहरुमा उचित लगानी गरी दुर्घटना न्यूनीकरण गर्ने ।	दुर्घटना न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	ट्राफिक कार्यालय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरकार्य पालिका, EDMS,LEOC, WDMC	५ लाख
पहिरो जोखिम क्षेत्रमा न्यूनीकरण तथा रोकथाम का गतिविधि सञ्चालन गर्ने (वृक्षारोपण गर्ने, पर्खाल लगाउने,सुरक्षित पानी निकासको व्यवस्था गर्ने)	पहिरो जोखिम क्षेत्रमा जोखिम न्यूनीकरणका गतिविधि भएको हुनेछ ।		नगरकार्यपालिका, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	सबै राजनीतिक दल, प्राज्ञिक समूह, EDMS	२ करोड
जोखिम संवेदनशील भू उपयोग योजना लागु गरि सुरक्षित वस्तीको निर्माण गर्ने	जोखिम संवेदनशील भू उपयोग योजना लागुभएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	शिक्षा शाखा	नगरकार्यपालिका, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, EDMS, LEOC,WDMC	२० लाख
न.पा. अन्तर्गतका विद्यालयहरुलाई आधारभूत सेवाहरुमा लगानी गरि सुरक्षित बनाउने	विद्यालयहरु विपद् उत्थानशिल भएका हुनेछन ।	मध्यकालिन	EDMS, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरकार्यपालिका, वार्ड कार्यालय	हरेक विद्यालयमा ५ लाखको दंरले
न.पा. लाई वातावरणीय प्रभावबाट मूक्त गर्न वैकल्पिक उर्जा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने	विपद् तथा जलवायू परिवर्तन उत्थानशिलता विकास भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन	EDMS, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरकार्यपालिका, वार्ड कार्यालय, योजना शाखा	१५ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
वनजंगलको आगलागी न्यूनीकरण गर्ने, विभिन्न अग्नि नियन्त्रण पूर्व योजना तयार गर्ने	वन जंगल आगलागी कम भई क्षति कम भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	EDMS, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरकार्यपालिका, वार्ड कार्यालय, कृषि शाखा	५ लाख
जलवायू अनुकुल कृषि कार्यक्रम संचालन गर्नको लागि Climate Smart कृषि कार्यक्रम लागु गर्ने	कृषिमा जलवायू जोखिम कम भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका	विषयगत कार्यालय शाखाहरु, योजना शाखा	४० लाख
जोखिम युक्त पूर्वाधारहरु (जहाँ जनमानसको भिडभाड रहन्छ)को प्रवलिकरण गर्न अनुदान तथा सहज ऋण उपलब्ध गराउने	जोखिमयुक्त भवन र पूर्वाधारहरुको प्रवलिकरण भई विपद् सुरक्षित भएका हुनेछन् ।	दिर्घकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका	प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति, संघिय विपद् व्यवस्थापन परिषद	५० लाख
जोखिमयुक्त क्षेत्रमा पर्खाल, तटबन्धन, जैविक तटबन्धनको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गर्ने	जोखिम क्षेत्रमा बजेटको व्यवस्था गरि जोखिम समुदाय सुरक्षित भएको हुनेछन ।	दिर्घकालिन	प्राविधिक शाखा, योजना शाखा, LDMC	नगरकार्यपालिका, , वार्ड कार्यालय, योजना शाखा	२ करोड
आकस्मिक खानेपानीको पूर्व तयारी गरी विपद्को समयमा तुरुन्त उपलब्ध हुन सक्ने प्रणालीको स्थापना गर्ने	यस्ता खानेपानी प्रणालीको विपद् जोखिम क्षेत्रमा स्थापना भएका हुनेछन् ।	अल्पकालिन	खानेपानी संस्थान, नगरपालिका,	विभिन्न गैर सरकारी संस्था, EDMC,LEOC, LDMC	२० लाख
समावेशी विपद् व्यवस्थापन (विशेषत खोज तथा उद्धार) योजना तर्जुमा गर्ने ।	बाल-बालीका तथा अपाङ्गहरु विपद् उत्थानशिल भएका हुनेछन ।	अल्पकालिन	EDMS, LEOC, स्थानीय सुरक्षा निकाय	नगरकार्यपालिका, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,	५ लाख

रणनीतिक क्रियाकलापहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत, रू.
पहिरो जोखिम क्षेत्रहरुमा संरचनागत क्षेत्रमा लगानी वृद्धि गर्ने ।	बाढीको क्षतिकम भएको हुनेछन ।	मध्यकालिन	प्राविधिक शाखा, नगरकार्यपालिका, योजना शाखा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति योजना शाखा, अन्य विषयगत शाखा	१५ लाख
बैंक, विमा कम्पनी, सहकारी तथा सामुदायिक संस्थाहरु -वन उपभोक्ता समिति, दुग्ध उत्पादन सहकारी संस्था) मार्फत विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लगानीको लागि सहज व्यवस्था गर्ने	विपद् जोखिम तथा क्षति कम भएको हुनेछ । (नेपाल राष्ट्र बैंक, राष्ट्रिय सहकारी विकास बोर्ड, सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ, गरीबी निवारण कोष)	दीर्घकालीन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका	विपद् सम्पर्क व्यक्ति, योजना शाखा, अन्य विषयगत शाखा	२ लाख
बजार क्षेत्रको ढलको सहज निकास गर्ने	ढलको निकास भएको हुनेछ ।		प्राविधिक शाखा	योजना शाखा, नगरकार्यपालिका, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, EDMS	५० लाख

ख) फराकिलो सामाजिक सुरक्षाको दायरा

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
विपद् जोखिम परिवार तथा विपद्बाट प्रभावितहरुलाई निर्व्याजी ऋण प्रवाह गर्ने व्यवस्था गर्ने	प्रभावित परिवारहरु निर्व्याजी ऋणबाट उत्पादन क्षेत्रमा लगानी गरी उत्थानशिलता तर्फ उन्मुख भएका हुनेछन् ।	अल्पकालिन मध्यकालिन दिर्घकालिन	नगरकार्यपालिका, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	योजना शाखा, सम्बन्धित शाखा, EDMS,LEOC ,WDMC, प्रदेश	बार्षिक १ कारोड
विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि संकटासन्न परिवारहरुलाई जीवन विमा, बाली बीमा, पशु बीमा जस्ता सामाजिक सुरक्षा योजनामा आवद्ध गराउने ।	संकटासन्न परिवारहरु बीमा योजना योजनामा आवद्ध भएका हुनेछन् ।	अल्पकालिन	नगरकार्यपालिका, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	योजना शाखा, सम्बन्धित शाखा, वडाकार्यलय EDMS, LEOC,WDMC	७० लाख
स्थानीयस्तरमा गठित र परिचालित स्वयंसेवकहरुको जीवन बीमा साथै दुर्घटना बीमा गर्ने	समुदायस्तरमा गठित र परिचालन स्वयंसेवकहरुको बीमा गरेको हुनेछ ।	अल्पकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरकार्यपालिका, योजना शाखा, EDMS	१ करोड
विपद्को समयमा खाद्य समस्याको चुनौतिलाई समाधान गर्न खाद्य तथा विज भण्डारको स्थापना गर्ने	विपद् जोखिम समुदायमा खाद्य र विउ भण्डारहरु स्थापना भएका छन् ।	दिर्घकालिन	कृषि शाखा	नगरकार्यपालिका, कृषि ज्ञानकेन्द्र, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, वडा कार्यालय	५० लाख
ऋण बीमा, आकस्मिक कोष, निम्न व्याजदर जस्ता सामाजिक सुरक्षाका क्षेत्रमा नीजि क्षेत्रहरुलाई संलग्न गर्ने योजना तयार गर्ने	नीजि क्षेत्रहरुलाई संलग्न गर्ने योजना तयार भई लागु भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	सामाजिक शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरकार्यपालिका, वडा कार्यालय, स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघ, स्थानीय	२० लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
				कार्य मञ्च, उद्योग वाणिज्य संघ, इन्सुरेन्स कम्पनीहरु	
अति विपन्न तथा संकटासन्न समुदायमा संचालित विकास तथा सामाजिक सुरक्षाका अन्य योजनाहरुमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका सवालहरु समेत समावेश गरी उत्थानशिलता प्रवर्द्धन गर्ने	विपद् न्यूनीकरण र सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरु सक्रिय रुपमा संचालन भएका हुनेछन ।	दिर्घकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, योजना शाखा	नगरकार्यपालिका, विषयगत शाखा, EDMS	१० लाख
सार्वजनिक र जिविकापोर्जनसँग सम्बन्धित पूर्वाधारहरुको बीमा गर्ने	पूर्वाधारहरुको बीमा भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	सामाजिक शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरकार्यपालिका, प्राविधिक शाखा, नक्शा शाखा	१ करोड

ग) नीजि क्षेत्रको संलग्नता र लगानी वृद्धि

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
न.पा. अन्तर्गत संचालित व्यवसायहरुको विपद् सामाना गर्न सक्ने र निरन्तर संचालन हुन सक्ने गरी भैपरी आउने (Contingency Plan) योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न सहजिकरण गर्ने	सम्पूर्ण व्यवसायिक प्रतिष्ठान र साना व्यवसायले भैपरी आउने योजना तर्जुमा गरेका हुनेछन् ।	मध्यकालिन	EDMS, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	योजना शाखा, नगरकार्यपालिका, विषयगत शाखा,	१० लाख
नीजि क्षेत्रलाई विपद् व्यवस्थापनमा संलग्न गराउन कर छुट जस्ता सहुलियत दिई आवद्ध गराउने	आवद्ध भएका हुनेछन	दिर्घकालिन	विपद् सम्पर्क व्यक्ति , नगरकार्यपालिका, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	योजना शाखा, EDMS, अन्य विषयगत शाखा	१० लाख
प्रतिष्ठान सामाजिक उत्तरदायित्वलाई विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रमा लगानी गर्न सामाजिक उत्तरदायित्व निर्देशिका तयार गरी न.पा. अन्तर्गत कार्यरत व्यवसायिक प्रतिष्ठानहरुलाई कार्यान्वयन गर्ने ।	निर्देशिका तयार गरी कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन			५ लाख
विपन्न तथा संकटासन्न परिवारहरुलाई साना तथा घरेलु वित्त, सहकारीमा आवद्ध गर्ने योजना तयार गर्ने	योजना तयार भई लागु भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	EDMS, LEOC स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	योजना शाखा, नगरकार्यपालिका, स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघ	१० लाख

प्राथामिकता : ४

विपद् पूर्व तयारी

क) प्रतिकार्य योजना

ख) बहु आयामिक कार्यदल र क्षमता वृद्धि

ग) समुदाय केन्द्रीत विपद् व्यवस्थापन कार्यक्रम

घ) संचार सामग्री र प्रसारणमा सुधार

ङ) खोज तथा उद्धार क्षमता

च) अझ बलियो र राम्रो पुननिर्माण

क) प्रतिकार्य योजना

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
नगरपालिका स्तरीय र वडा स्तरीय विपद् पूर्व तयारी योजना तर्जुमा गर्नुपर्ने ।	प्रत्येक वर्ष तर्जुमा भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, WDMC	EDMS, LEOC, विषयगत शाखा	बार्षिक ५ लाख
आपतकालीन कार्यसंचालनहरु केन्द्र (Emergency Operation Centers/EOC) सुदृढीकरण गर्ने	नगरस्तरीय आपतकालिकन कार्य सञ्चालन केन्द्रको प्रभावकारी रुपमा प्रयोग भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	EDMS, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,	नगरकार्यपालिका, LEOC, विषयगत शाखा	१५ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
न.पा. अन्तर्गतका प्रत्येक सार्वजानिक तथा नीजि विद्यालयहरुको विपद् सुरक्षा योजना तयारी गर्न सहजिकरण गर्ने ।	प्रत्येक विद्यालयहरुको विपद् व्यवस्थापन पूर्व तयारी योजना तर्जुमा भई लागु भएका हुनेछ ।	दिर्घकालिन	शिक्षा शाखा, विद्यालय व्यवस्थापन समिति,	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका	प्रत्येक बर्ष २ लाख
विद्यालयमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कोषको व्यवस्था गर्ने ।	हरेक विद्यालयमा विपद् व्यवस्थापन कोषको व्यवस्था भएको हुनेछ ।		शिक्षा शाखा, विद्यालय व्यवस्थापन समिति	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति LDMC	२० हजार
सार्वजनिक र सरकारी भवनहरुमा निकासी मार्ग र भेला हुने ठाउँको निर्माण गर्ने ।	सबै सरकारी तथा सार्वजनिक भवनहरुको सुरक्षित निकासी मार्ग पहिचान भई नक्शांकन भएको हुनेछ	अल्पकालिन मध्यकालिन दिर्घकालिन	विषगत शाखा प्रमुख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका	२ लाख
विपद् प्रभावित र उपयुक्त स्थानहरुमा मानव तथा पशु पंक्षिहरुको लागि आकस्मिक आश्रयस्थलको निर्माण र व्यवस्थापन गर्ने ।	आवश्यक पुर्वाधार सहित आकस्मिक आश्रय स्थलहरुको निर्माण भएका हुनेछन् ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	पशुपंक्षि शाखा कार्यालय	नगरकार्यपालिका, योजना शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	३ लाख
न.पा. अन्तर्गत स्वास्थ्य चौकीलाई घाइते हेर विचार केन्द्रको रुपमा (Trauma Care Center) प्रयोग गर्न व्यवस्था मिलाउने ।	Trauma Care Center भएको हुनेछ	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	स्वास्थ्य शाखा, प्राविधिक शाखा	नगरकार्यपालिका, स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समिति, वार्डकार्यालय	३० लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
उपयुक्त र पायक पर्ने स्थानहरुमा पानी खाद्य सामग्री, औषधी अन्य राहतका सामग्रीहरुको भण्डारण स्थापना गर्ने ।	स्थापना र सामग्रीहरुको भण्डारण भएका हुनेछन ।	मध्यकालिन	कृषि शाखा, स्वास्थ्य शाखा, खानेपानी संस्थान,	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका, EDMS,LEOC	७ लाख
वाल-वालिका, महिला, सुत्केरी, वृद्ध, अपाङ्ग तथा विरामीहरुको लागि विशेष आवश्यक सामाग्रीको भण्डारण गर्ने	विशेष सुरक्षा सामाग्री भण्डारण भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	सामाजिक शाखा (महिला तथा वालवालिका शाखा)	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका, EDMS, LEOC	५ लाख
सम्भावित विपद् प्रभावितहरुको तत्काल उद्धारकार्यका लागि आवश्यक पर्ने एम्बुलेन्स, डोजर, दमकल, स्ट्रेचर, डुङ्गाहरु, लाईफ ज्याकेट, गल, कोदालो गैची, तथा अन्य सामाग्रीहरुको पर्याप्त मात्रामा भण्डारण वा निश्चितता गर्ने ।	पर्याप्त मात्रामा भण्डारण भएका हुनेछन ।	अल्पकालिन	LEOC, EDMS स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	कार्यपालिका, सुरक्षा निकाय, विषयगत शाखा प्रमुख	१५ लाख

ख) समावेशी बहु आयामिक कार्यदल र क्षमता वृद्धि

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
प्रत्येक वडा स्तरीय खोज, उद्धार प्राथमिक उपचार, क्षति मूल्यांकन, पूर्व सूचना जस्ता कार्यदलहरु गठन संस्थागत र आवश्यक सामाग्रीहरु सहित सदैव सतर्क अवस्थामा रहने गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	कार्यदल गठन, क्षमता अभिवृद्धि भई सक्षम रुपमा काम गर्न सक्ने गरी कार्यदलहरु समूहहरु संस्थागत भएका हुनेछन् ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	LEOC,EDMS, WDMC, नगर प्रहरी	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका, वार्ड कार्यालय,	३ लाख
नगरपालिकामा स्वयंमसेवक व्यूरो गठन गरि आवश्यक तालीम सहित परिचालन गर्ने	आवश्यक तालीम प्राप्त स्वयंमसेवक व्यूरो गठन भएको हुने छ ।	अल्पकालिन	LEOC, EDMS	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका	३ लाख
विपद् जोखिम न्यूनकिरण तथा व्यवस्थापनमा महिला र युवाहरुको नेतृत्व कौशल विकास गर्ने कार्यक्रमहरु लागु गर्ने ।	नगरपालिकामा विपद्जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा नेतृत्व गर्ने महिला तथा युवाहरु तयार भएका हुनेछन ।	मध्यकालिन	शामाजिक शाखा(महिला तथा वालवालिका शाखा)	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका, LEOC, EDMS	२ लाख

ग) समुदाय केन्द्रीत विपद् व्यवस्थापन कार्यक्रम

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण कार्यक्रम योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वियन गर्न नगर विपद् व्यवस्थापन समितिले निर्देशिका तयार गरी न.पा. अन्तर्गत कार्यक्रम	निर्देशिका जारी गरी कार्यक्रम संचालन भएका हुनेछन् ।	दिर्घकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति (LDMC)	EDMS,LEOC, WDMC,वार्डकार्यालय नगरकार्यपालिका	५ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत, रू.
संचालन गर्न सबै निकायलाई एउटै छातामुनी ल्याइ परिचालन गर्ने ।					
समुदायमा हरेक वर्ष विपद् पूर्व अभ्यास कार्यक्रम गरी विपद् प्रतिकार्यमा दक्ष बनाउने	समूदाय र समूहहरु विपद प्रतिकार्यका लागि दक्ष भएका हुनेछन ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	EDMC, LEOC	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, विषयगत शाखा,	३ लाख
स्थानीय क्लव, आमा / महिला समूह, बाल क्लव किशोरी क्लब तथा अन्य संघ संस्थाहरुलाई समुदायिक विपद् व्यवस्थापनसँग आवद्ध गरी सहकार्य गर्न न.पा. द्वारा निर्देशिका तयार गर्ने	यस्ता संघ संस्थाहरुको कार्यक्रममा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम सम्बोधन भई संचालन भएका हुनेछन् ।	दिर्घकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, विपद् सम्पर्क व्यक्ति	EDMS, LEOC, WDMC,वार्डकार्यालय, सामाजिक शाखा नगरकार्यपालिका	३ लाख
स्थानीय तहमा अनुगमन तथा मुल्यांकन योजना र कार्यविधि तयार गर्ने	प्रभावकारी मूल्यांकन भई जोखिम न्यूनीकरणमा उत्तरदायित्व स्थापित भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	EDMS, LEOC नगरकार्यपालिका	४ लाख
मौसम पूर्वानुमानमा आधारित पूर्व सूचना प्रणालीको SOP तयार गरि लागु गर्ने । समुदायमा हुने लैंगिक हिंसा रोकथाम तथा सम्बोधनका लागि सूचनामूलक सन्देशहरु प्रसारण गर्ने । लैंगिक हिंसा प्रभावितका लागि आपतकालिन कोष निर्माण गरि सञ्चालन गर्ने, आवश गृह निर्माण गर्ने , सिफारिस संयन्त्रहरु सञ्चालन गर्ने	मौसम पूर्वानुमानमा आधारित पूर्व सूचना प्रणालीको क्इए बनाई लागु भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	EDMS, LEOC, विषयगत शाखा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका	४ लाख

घ) संचार सामग्री र प्रसारणमा सुधार

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत, रू.
विपद् प्रभावित जोखिम क्षेत्रहरुमा विपद् सामुदायिक सूचना केन्द्रको स्थापना गर्ने	स्थापना भएका हुनेछन	मध्यकालिन,	LEOC, EDMS	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, WDMC, वार्डकार्यालय	८ लाख
न.पा.भित्र संचालित संचारहरु (मुद्रण वा अन्य) माध्यमहरुमा साझेदारी गरी सचेतना अभिवृद्धि गर्ने कार्यका लागि न.पा. स्तरिय विपद् संचार रणनीति लागु गर्ने ।	आम संचारका माध्यमहरुले विपद् पूर्व तयारी र जोखिम व्यवस्थापनका लागि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने संचार प्रसारण गरिरहेका हुनेछन् ।	अल्पकालिन	LEOC, EDMS	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, WDMC, वार्डकार्यालय, स्थानीय कार्य मञ्च	५ लाख
सम्पूर्ण संचार माध्यमहरुलाई मौसम पूर्वानुमानमा आधारित पूर्व सूचना प्रणालीसँग आवद्ध गर्ने	संचार माध्यमहरुले समुदायमा विपद् पूर्व सूचना प्रसारण सम्प्रेषण गर्नेछन् ।	दिर्घकालिन	LEOC, EDMS	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, WDMC,वार्डकार्यालय, जलतथा मौसम विज्ञान विभाग	४ लाख
अति संकटासन्न परिवार र दृष्टि विहिन, श्रवण विहिन र शारीरिक अपाङ्गका साथै अशक्तका लागि विशेष प्रकारको संचार सामाग्री र विधि प्रयोग गर्ने	यस्ता व्यक्तिहरुलाई संचारको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	महिला तथा वालवालिका शाखा, (सामाजिक शाखा)	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, LEOC, EDMS,	३ लाख

रणनीतिक क्रियाकलापाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
				WDMC, वार्डकार्यालय, स्थानीय कार्य मञ्च	
website, SMS, mobile apps साथै अन्य सामाजिक संजालहरुलाई उपयोग गरी आम समूदायमा सहज संचार विस्तारको प्रवर्द्धन गर्ने । उक्त सञ्चार सामाग्री सबैले बुझ्ने भाषमा सामाग्री उपलब्ध गराउने ।	आधुनिक संचारको अपाङ्गता तथा लैंगिक मैत्री तथा संवेदनशील उपलब्ध र प्रयोग भएको हुनेछ	मध्यकालिन, दिर्घकालिन	LEOC, EDMS	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, WDMC,वार्डकार्यालय, स्थानीय कार्य मञ्च	५ लाख
पुनः निर्माण तथा अझ बलियोको लागि संचार माध्यम प्रयोग गर्ने	पुनः निर्माणमा संचार माध्यम प्रयोग भएका हुनेछन ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	LEOC, EDMS, प्राविधिक शाखा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, WDMC,वार्डकार्यालय, स्थानीय कार्य मञ्च, स्थानीय सञ्चार	३ लाख

ङ) खोज तथा उद्धार क्षमता

रणनीतिक क्रियाकलापाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्रहरुको कार्य संचालन कार्यविधि (SOP) को सरोकारवालाहरुलाई अभिमुखिकरण गर्ने	स्थानीय सरोकारवलाहरु SOP को कार्यविधिमा स्पष्ट भएका हुनेछन ।	अल्पकालिन	LEOC	EDMS स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	२ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
मनसुन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना अद्यावधिक गरी कार्यान्वयन गर्ने ।	योजना निर्माण र कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, EDMS, LEOC	नगरकार्यपालिका, विषयगत शाखा, वार्डहरु	२ लाख
नगरपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको मातहतमा र स्विकृतीमा राहत संकलन र परिचालनमा दोहोरोपना हटाउन कार्यविधि तयार गर्ने ।	प्रतिकार्य र राहत वितरणमा एक रुपता पारदर्शि र दोहोरोपना हटेको हुनेछ ।	अल्पकालिन	EDMS, LEOC	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका, विषयगत शाखा	२ लाख
विपद्मा परेका घाइतेलाई उपचार गर्नको लागि स्वास्थ्य संस्था र स्वास्थ्य कर्मीहरुलाई आवश्यक तालिम प्रदान गर्ने ।	स्वास्थ्यकर्मीहरुको उपचार गर्न सक्ने, क्षमता अभिवृद्धि भई घाईतेको तत्काल उपचार हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	स्वास्थ्य शाखा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका, EDMS, LEOC	४ लाख
जिल्ला, नगरपालिकामा कार्यरत सुरक्षा निकायहरुको संयोजकत्वमा खोज तथा उद्धार संयत्र बनाई आवश्यक उपकरणहरुको व्यवस्था गर्ने	सुरक्षा निकायहरु खोज तथा उद्धारका लागि सक्षम हुनेछन ।	अल्पकालिन	स्थानीय सुरक्षा निकाय, LEOC	EDMS, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका	१० लाख
खण्डिकृत आधार तथ्यांक (Base line disaggregated data) संकलन गरी अद्यावधी राख्ने र खोज तथा उद्धार कार्यलाई द्रुत र प्रभावकारी बनाउने	(लैङ्गिक, उमेर, अपाङ्गता तथा जनजातियता आदि तथ्यांक अद्यावधी गरी द्रुत रुपमा संचालन भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	LEOC, EDMS	स्थानीय सुरक्षा निकाय, स्थानीय वार्ड कार्यालय, विपद् व्यवस्थापन समिति, WDMC	३ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
स्थानीय स्तरमा पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्यको कृतिम घटनाको अभ्यास गर्ने । कृतिम घटनाहरुमा महिला तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई पनि सामावेश गर्दै अपांगता तथा लैंगिक मैत्रि रुपमा सञ्चालन गर्ने	पूर्व तयारी र प्रतिकार्य प्रभावकारी भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	LEOC, WDMC, EDMS	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, सामाजिक विकास शाखा, स्थानीय सुरक्षा निकाय	५ लाख
विपद्बाट समुदायमा उत्पन्न मनोसामाजिक समस्यालाई न्यूनीकरण गर्न सामाजिक मनोविमर्शकर्ताहरुको दक्ष जनशक्ति निर्माण गर्ने र मनोपरामर्शसेवा उपलब्ध गराउने ।	मनोविमर्शकर्ताहरुको उपलब्ध हुनेछ ।	दिर्घकालिन	सामाजिक विकास शाखा(महिला तथा वालवालिका शाखा), EDMS	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,	५ लाख
एम्बुलेन्स, दमकल, अग्नी नियन्त्रणहरुको यथेष्ट मात्रामा उपलब्धता र क्षमता अभिवृद्धि गराउने	उपलब्ध भई दक्षता हासिल गरेका हुनेछन् ।	दिर्घकालिन	LEOC, EDMS स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरकार्यपालिका,	१.५ लाख
स्थानीय स्तरले निर्धारण गरेको क्षेत्रगत अवधारणा (Cluster Approach)लाई सुदृढीकरण गर्ने ।	क्षेत्रगत अवधारणा अन्तर्गत आ-आफ्नो काम कर्तव्य अनुसार भूमिका निर्वाह गरेर प्रतिकार्य प्रभावकारी भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	EDMS, LEOC	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, विषयगत शाखाहरु,	२ लाख
महिला, ज्येष्ठ नागरिक, सुत्केरी, गर्भवति, अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई खोज तथा उद्धार गर्ने विशेष टोली गठन गरी खोज तथा उद्धार कार्यमा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	यस्ता समूहको उद्धार कार्य प्रभावकारी भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन, दिर्घकालिन	EDMS, LEOC	स्थानीय सुरक्षा निकाय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,	३ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
				सामाजिक विकास शाखा	
स्थानीय क्लव, महिला समूह, बाल क्लव, किशोरी क्लब, अपांगता भएका व्यक्तिहरुको संघ संस्था अन्य सामुदायिक संघ/संस्थाहरुलाई प्रतिकार्य र पूर्व तयारी सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने	स्थानीय संघ / संस्थाहरु प्रतिकार्य र पूर्व तयारीमा संलग्न गरी द्रुत गतिमा कार्य भइरहेको हुने ।	दिर्घकालिन	EDMS, LEOC, WDMC	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय सुरक्षा निकाय	५ लाख

च) अझ बलियो र राम्रो पूर्नर्मिाण

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
विपद्बाट प्रभावित र विस्थापित नै हुनु पर्ने समूदायको लागि पूनर्वास निर्देशिका तयार गर्ने	दिगो सामाधानको लागि निर्देशिका तयार भई कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	भवन तथा बस्ती विकास शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,	EDMS,LEOC, नगरकार्यपालिका	२ लाख
सुरक्षित आवाश कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	आवाश सुरक्षित भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	प्राविधिक शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,	EDMS,LEOC, नगरकार्यपालिका	५ लाख
जोखिम संवेदनशील भूउपयोग योजना तयार गरि लागु गर्ने	भूउपयोग योजना तयार भई लागु भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	प्राविधिक विकास शाखा, भौतिक पूर्वाधार	EDMS,LEOC, नगरकार्यपालिका	१५ लाख

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
			शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,		
Build Back Better (BBB) निर्देशिका तयार गर्ने	नीलकण्ठ न.पा. ले अझ राम्रो र वलियो निर्देशिका तयार गरी कार्यान्वयन / लागु गरेको हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	प्राविधिक विकास शाखा, भौतिक पूर्वाधार शाखा, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति,	EDMS, LEOC, नगरकार्यपालिका	५ लाख
विपद् पश्चात निर्माण कार्यको लागि न.पा.ले दक्ष जनशक्ति (सिकर्मी, डकर्मी) तयार गर्ने यस कार्यमा महिला तथा बञ्चित समूहलाई प्राथमिकता दिने	न.पा. द्वारा दक्ष जनशक्ति तयार गरी उनीहरुद्वारा नै पुननिर्माण कार्य भैरहेको हुनेछ ।	मध्यकालिन	LEOC, EDMS	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका, सामाजिक विकास शाखा(महिला तथा वालवालिका शाखा)	१० लाख
पुननिर्माणमा अपाङ्गता भएका व्यक्ति, महिला, जेष्ठ नागरिक, सुत्केरी, अपाङ्गता मैत्री संरचना र पूर्वाधारहरुको नीति नियम बनाउने	न.पा. द्वारा नीति बनाई सोही अनुसार पूनर्निर्माण कार्य भैरहेको हुनेछ ।	अल्पकालिन	प्राविधिक विकास शाखा,नक्शा शाखा सामाजिक शाखा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, EDMS,LEOC	५ लाख
अझ राम्रो र वलियोको विषयवस्तुहरुलाई संचार माध्यमद्वारा प्रसारण गर्ने	संचार माध्यमद्वारा प्रसारण भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	LEOC,EDMS	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्य पालिका, सामाजिक विकास शाखा (महिला विकास शाखा)	४ लाख

रणनीतिक क्रियाकलापहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	जिम्मेवारी	सहयोगी निकाय	अनूमानित लागत, रू.
जोखिमयुक्त बस्तीहरुलाई कम जोखिम क्षेत्रमा सार्ने	सुरक्षित स्थानमा बसेका हुनेछन ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नगरकार्यपालिका	राजनीतिक दलहरु, LEOC, EDMS, प्राज्ञिक समूह	१ करोड

अध्याय: ६

रणनीतिक कार्य योजनाको कार्यान्वयन प्रक्रिया:

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि संघियसरकार, प्रादेशिक सरकार, स्थानीय सरकार तथा स्थानीय सरकारी एवं गैरसरकारी सरोकारवालाहरू, विकास साझेदारहरू, राजनीतिक दल तथा भातृ संगठनहरु तथा निजी क्षेत्रहरुको साझा प्रयासको आवश्यकता पर्दछ। विपद् जोखिम न्यूनीकरण विकास प्रक्रियाको एक भाग भएकोले सरकारका सबै विकाससँग सम्बन्धित अंगहरूले आपसी सहकार्य र समन्वय गरेर काम गर्नु आवश्यक छ। विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई विकास निर्माणका गतिविधिमा मूलप्रवाहीकरण गर्न, विपद् जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरू आवधिक योजना तथा कार्यक्रममा एकीकृत गर्न र प्रगति नियमित अनुगमन गर्न जरूरी छ। विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि यस नगरपालिकाले देहाय बमोजिमका क्रियाकलाप तथा उपायहरू अवलम्बन गर्नेछ ।

१) यस विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक योजना नगरपालिकाको सबै वडाहरुमा योजना तर्जुमा गर्दा मार्गदर्शनको रुपमा प्रयोग गर्न निदेर्शन गरिनेछ।

२) यस कार्ययोजनाको योजनाबद्ध कार्यान्वयनका लागि नगरपालिकाको आवधिक तथा वार्षिक योजना तर्जुमा गरी लागु गर्दा यस कार्ययोजनालाई मार्गदर्शनका रूपमा लिइनेछ।

३) विषयगत क्षेत्र तथा शाखाहरूको कार्यक्रम तर्जुमा एवं कार्यान्वयन गर्दा यस कार्ययोजनालाई मार्गदर्शनका रूपमा लिने नीति अप्नाईनेछ।

४) यस कार्य योजनाको योजनाबद्ध कार्यान्वयनका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ र विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली २०७६ का साथै नगरपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७८ बमोजिम आवश्यक संस्थागत संरचना तयार गरिनेछ।

५) यस कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि नगरपालिकाले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा न्यूनतम १० प्रतिशत वजेट व्यवस्था गरिनेछ।

६) नगरपालिका कार्यक्षेत्र भएका सार्वजनिक निकायहरु, विकास साझेदार तथा निजि क्षेत्रको कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयनं गर्दा यस कार्ययोजनालाई मार्गदर्शनका रूपमा प्रयोग गरिनेछ।

अनुगमन मूल्याङ्कन र पुनरावलोकन

नगरपालिकाकास्तरमा रणनीतिक कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति सदस्यहरुबाट एक अनुगमन समिति गठन गरि परिचालन गर्नेछ । उक्त अनुगमन समितिले अर्धवार्षिक, वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्नेछ । उक्त प्रतिवेदनका आधारमा समग्र मूल्याङ्कन गरिनेछ । उक्त समितिले नगरपालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७५ अनुसार गठित विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन समितिलाई उक्त मूलाङ्कन प्रतिवेदन पेश गर्नेछ । मूलाङ्कन प्रतिवेदनका आधारमा रणनीतिक कार्य योजनाको आवश्यकता अनुसार पुनरावलोकन गरिनेछ । रणनीतिक कार्य योजना अद्यावधिक गर्नको लागि सबै सम्बद्ध निकायहरू सहभागी हुनेछन् । रणनीतिक कार्य योजना निम्न अवस्थामा अद्यावधिक गरिनेछ ।

- संघिय, प्रादेशिक र स्थानीय सरकारको कानून र नीति परिवर्तन भएमा
- विश्वव्यापी संरचना र विकासक्रमसँग तालमेल मिलाउनु आवश्यक भएमा
- प्रमुख विपद् घटना पछिको सिकाईलाई समेट्न जरूरी भएमा
- उद्धेश्य अनुसार क्रियाकलापहरु सञ्चालन नभएमा

सन्दर्भ सामाग्रीहरुः

- नेपालको संविधान २०७२
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४ (पहिलो संशोधन २०७५)
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति २०७५
- विपद् जोखिम न्यूनीकरणराष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८–२०३०
- स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८
- राष्ट्रिय पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापना नीति, २०७२
- राष्ट्रिय शहरी विकास रणनीति, २०७३
- राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा २०१८
- विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७८ नीलकण्ठ
- स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना २०७५ नीलकण्ठ
- स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन रणनीतिक कार्य योजना भिमेश्वर
- स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन रणनीतिक कार्य योजना तुल्सीपुर
- स्थानीय विपद् व्यवस्थापन ऐन २०७६ नीलकण्ठ
- प्रदेश विपद् व्यवस्थापन नीति २०७६
- जोखिम संवेदनशील भू उपयोग योजना प्रतिवेदन
- ह्यगो फेमवर्क
- सेण्डाई फेमवर्क